

1 חוק הירושה, התשכ"ה-1965

פרק ראשון: הוראות כלליות

1. הירושה

במות אדם עובר עזבונו ליורשיו.

2. היורשים

היורשים הם יורשים על פי דין או זוכים על פי צוואה; הירושה היא על פי דין זולת במידה שהיא על פי צוואה.

3. כשירות לרשת: בני-אדם

(א) כל מי שהיה בחיים במות המוריש כשר לרשת אותו.

(ב) מי שנולד תוך 300 יום לאחר מות המוריש, דינו כדין מי שהיה בחיים במות המוריש, זולת אם הוכח שהורתו היתה אחרי כן.

(ג) לענין זכויות הירושה של ילד אין נפקא מינה אם בשעת לידתו היו הוריו נשואים זה לזה, ואם לא.

4. כשרות לרשת: תאגידים

תאגיד כשר לרשת אם במות המוריש היה כשר לזכות בנכסים או אם נעשה כשר לזכות בנכסים תוך שנה ממתן צו קיום הצוואה; בית-המשפט רשאי להאריך תקופה זו בשנה נוספת.

5. פסלות לרשת

[תיקון התשפ"ד (מס' 3)]

(א) אלה פסולים לרשת את המוריש:

(1) מי שגרם, במתכוון או באדישות, למותו של המוריש;

(א1) מי שהורשע על שניסה לגרום למותו של המוריש;

(2) מי שהורשע על שהעלים או שהשמיד את צוואתו האחרונה של המוריש, או שזייף אותה, או שתבע על פי צוואה מזויפת.

(ב) מי שהורשע על שניסה לגרום למות המוריש והמוריש מחל לו, בכתב או על-ידי עשיית צוואה לטובתו, חוזר ונעשה כשר לרשת את המוריש.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), בית המשפט רשאי, מנימוקים מיוחדים שיירשמו, לקבוע כי הפסלות לרשת תחול רק על חלק מהזכות לרשת את המוריש או שלא תחול כלל על מי שמתקיים בו האמור באותו סעיף קטן, בהתחשב בנסיבות ההמתה או ההרשעה, לפי העניין, אם שוכנע כי היה זה רצון המוריש.

(ד) הוראות סעיף קטן (א)(1) לא יחולו על יורש שהוכיח ברמת ההוכחה הנדרשת במשפט אזרחי, כי מתקיימות נסיבות של סייג לפליליות המעשה לפי סימן ב' לפרק ה'1 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

(ה) בית המשפט רשאי להורות שירש לא יהיה רשאי לעשות פעולה בנכסי העיזבון שיש בה כדי לשנות את מצב הזכויות בנכסים, לרבות משיכה, העברה, מכירה, הענקת מתנה, שעבוד או עיקול, עד להכרעת הדין בהליך הפלילי או עד להחלטת בית המשפט כאמור בסעיפים קטנים (א) עד (ד), לפי העניין.

(תיקונים: התשמ"ה, התשנ"ח)

(א) לאחר מות המוריש וכל עוד לא חולק העזבון רשאי יורש, בהודעה בכתב לרשם לעניני ירושה, או לבית המשפט כאשר הענין הועבר אליו לפי סעיף 67א, להסתלק מחלקו בעזבון, כולו או מקצתו או ממנה שהוא זכאי לה על פי צוואה, כולה או מקצתה.

(ב) מי שהסתלק מחלקו בעזבון, רואים אותו במידה שהסתלק כאילו לא היה יורש מלכתחילה; אין הסתלקות לטובת אדם אחר, אלא לטובת בן-זוגו, ילדו או אחיו של המוריש.

(ג) הסתלקות של קטין ושל מי שהוכרז פסול-דין טעונה אישור בית-המשפט.

(ד) הסתלקות על תנאי - בטלה.

(ה) בחוק זה, "רשם לעניני ירושה" - כמשמעותו בסעיף 65א.

6א. הסתלקות בניסיונות מיוחדות - חרבות ברזל

(תיקון התשפ"ד)

(א) על אף האמור בסעיף 6, יורש של מי מהמנויים להלן רשאי להסתלק מחלקו בעזבון גם לטובת בני משפחה של מוריש המנויים בסעיף 10 וכן לטובת בן זוגו לשעבר של המוריש ולטובת ילדו או לטובת ילד שהמוריש ראה אותו כילדו, אם המוריש מת בתקופה האמורה בהגדרה "פעולות המלחמה":

(1) מי שמת בפעולות האיבה או בפעולות המלחמה;

(2) חייל שנספה במערכה כהגדרתו בחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י-1950;

(3) מי שהיה זכאי לתגמולים לפי פרק י"ג לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995;

(4) שוטר כהגדרתו בחוק המשטרה (נכים ונספים), התשמ"א-1981;

(5) סוהר כהגדרתו בחוק שירות בתי הסוהר (נכים ונספים), התשמ"א-1981;

(6) שומר כהגדרתו בסעיף 6א לחוק הרשויות המקומיות (הסדרת השמירה), התשכ"א-1961.

(ב) השר רשאי, בצו, להאריך את התקופה האמורה בהגדרה "פעולות המלחמה" בתקופות נוספות שלא יעלו על שנה בכל פעם.

(ג) בסעיף זה -

"ההכרזה על מצב מיוחד בעורף" - ההכרזה על מצב מיוחד בעורף כהגדרתו בחוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951, מיום כ"ב בתשרי התשפ"ד (7 באוקטובר 2023);

"פעולות האיבה" - פעולות האיבה שאירעו בתקופה שמיום כ"ב בתשרי התשפ"ד (7 באוקטובר 2023) עד תום תקופת תוקפה של ההכרזה על מצב מיוחד בעורף;

"פעולות המלחמה" - הפעולות הצבאיות המשמעותיות שאירעו בתקופה שמיום כ"ב בתשרי התשפ"ד (7 באוקטובר 2023) ועד שנה מתום תקופת תוקפה של ההכרזה על מצב מיוחד בעורף;

"הפעולות הצבאיות המשמעותיות" - הפעולות הצבאיות המשמעותיות שעליהן החליטה ועדת השרים לעניני ביטחון לאומי לפי סעיף 40 לחוק-יסוד: הממשלה, והודיעה לגביהן לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת ביום כ"ג בתשרי התשפ"ד (8 באוקטובר 2023).

7. עיסקאות אחרות בזכות הירש

(א) לאחר מות המוריש וכל עוד לא חולק העזבון רשאי יורש, בהסכם שבכתב, להעביר או לשעבד את חלקו בעזבון, כולו או

מקצתו, ורשאים נושי הירש לעקל חלקו בעזבונו.

(ב) העברה ושעבוד כאמור מצד קטין ומצד מי שהוכרז פסול-דין טעונים אישור בית-המשפט.

(ג) העברה, שיעבוד או עיקול כאמור אינם מקנים זכויות אלא כדי המגיע לירש בחלוקת העזבונו; הם שוללים מן הירש את הזכות להסתלק מחלקו בעזבונו.

(ד) זכותו של יורש בנכס מסויים מנכסי העזבונו אינה ניתנת להעברה, לשיעבוד או לעיקול כל עוד לא חולק העזבונו.

8. עיסקאות בירושה עתידה

(א) הסכם בדבר ירושתו של אדם וויתור על ירושתו שנעשו בחייו של אותו אדם - בטלים.

(ב) מתנה שאדם נותן על מנת שתוקנה למקבל רק לאחר מותו של הנותן, אינה בת-תוקף אלא אם נעשתה בצוואה לפי הוראות חוק זה.

א.8

צוואות הדידות

2

(תיקון התשס"ה)

(א) בני זוג רשאים לערוך צוואות מתוך הסתמכות של בן הזוג האחד על צוואת בן הזוג האחר; צוואות כאמור יכולות להיעשות בין אם הזוכה על פי כל אחת מהצוואות הוא בן הזוג ובין אם הוא גורם שלישי, בין בשני מסמכים שנערכו באותה עת ובין במסמך אחד (בסעיף זה - צוואות הדידות).

(ב) לביטול צוואה הדידית לא יהיה תוקף אלא אם כן יתקיים אחד מאלה:

(1) בחייהם של שני בני הזוג - המצווה המבקש לבטל את צוואתו ימסור הודעה בכתב על ביטול הצוואה

למצווה השני; נמסרה הודעה כאמור, בטלות הצוואות ההדידות של שני המצווים;

(2) לאחר מות אחד מבני הזוג -

(א) כל עוד לא חולק העיזבונו - בן הזוג שנותר בחיים ומבקש לבטל את צוואתו יסתלק שלא לטובתו,

לטובת ילדו או לטובת אחיו של המוריש, מכל מנה או מכל חלק בעיזבונו שהוא אמור לקבל לפי הצוואה

ההדידית של המצווה שמת;

(ב) לאחר חלוקת העיזבונו - בן הזוג שנותר בחיים ומבקש לבטל את צוואתו ישיב את כל שירש לפי

הצוואה ההדידית לעיזבונו, ואם השבה בעין בלתי אפשרית או בלתי סבירה - ישיב את שווי המנה או החלק

בעיזבונו שירש.

(ג) הוראות סעיף קטן (ב) יחולו אם אין בצוואות ההדידות הוראה אחרת, ואולם הוראה השוללת לחלוטין את הזכות לבטל

את הצוואה בחיי שני בני הזוג - בטלה.

9. שניים שמתו כאחד

(א) מתו שניים או יותר ולא נקבע מי מהם מת תחילה, יהיו הזכויות בעזבונו של כל אחד מהם לפי כללים אלה:

(1) היה אחד התובעים יורש-ודאי ותובע אחר היה יורש-ספק, עדיף התובע שהוא יורש-ודאי;

(2) היו שני התובעים יורשי-ספק, עדיף התובע שהוא בן-זוג או קרובו של המוריש שאת עזבונו מחלקים;

(3) בין תובעים אחדים באותה דרגת-עדיפות יחולק העזבונו, באין צוואה, לפי כללי החלוקה שבירושה על פי

דין.

(ב) בסעיף זה, "יורש-ודאי" - מי שהיה יורש בין אם האחד ובין אם האחר מת תחילה; "יורש-ספק" - מי שהיה יורש רק אם

אחד מהם מת תחילה.

(תיקון התשפ"ד)

(א) מתו בני משפחה שאחד או יותר מהם מתו בפעולות האיבה או בפעולות המלחמה, ומותם היה בתקופה שמיום כ"ב בתשרי התשפ"ד (7 באוקטובר 2023) עד יום כ"ג בתשרי התשפ"ד (8 באוקטובר 2023), יראו אותם כמי שלא ניתן לקבוע מי מהם מת תחילה, לפי סעיף 9.

(ב) על אף האמור בסעיף 9(א), הרשם לענייני ירושה או בית המשפט, לפי העניין, רשאי לנקוט פעולות כמפורט להלן, לגבי עיזבון של מי שמת כאמור בסעיף קטן (א):

(1) לאשר חלוקה אחרת בין הירשים, אם יורשי הוודאי הסכימו לה; ובהיעדר יורשי ודאי - לאשר חלוקה אחרת שהסכימו לה יורשי הספק, שהם בן זוג או קרובו של המוריש;

(2) לקבוע חלוקה אחרת בין הירשים, מטעמים מיוחדים שיירשמו, לרבות בשל טיב היחסים במשפחה והתנהלותה או בשל התחקות אחר רצון המוריש, ובלבד שלא ייקבע כאמור בשל סדר הפטירה של בני המשפחה.

(ג) יראו בני משפחה שמתו בפעולות האיבה או בפעולות המלחמה כמי שלא ניתן לקבוע מי מהם מת תחילה, ויחולו לגבי עיזבונם הוראות סעיף קטן (ב), אלא אם כן ידוע לגבי מי מהם שהיה בחיים לאחר התקופה האמורה בסעיף קטן (א).

(ד) בסעיף זה -

"ירשים" - יורשי ודאי ויורשי ספק;

"פעולות האיבה" ו"פעולות המלחמה" - כהגדרתן בסעיף 6א.

פרק שני: ירושה על פי דין

10. יורשים מבני המשפחה

יורשים על פי דין הם:

(1) מי שהיה במות המוריש בן-זוג;

(2) ילדי המוריש וצאצאיהם, הוריו וצאצאיהם, הורי-הוריו וצאצאיהם (בחוק זה - קרובי המוריש);

זכויות הירושה שלהם יהיו לפי האמור בפרק זה.

11. זכות הירושה של בן-זוג

[תיקונים: התשל"ג, התשל"ו (מס' 2), התשמ"ה]

(א) בן-זוגו של המוריש נוטל את המיטלטלין, כולל מכונית נוסעים, השייכים, לפי המקובל ולפי הנסיבות, למשק הבית המשותף, ונוטל משאר העזבון -

(1) אם הניח המוריש ילדים או צאצאיהם או הורים - חצי;

(2) אם הניח המוריש אחים או צאצאיהם או הורי הורים - שני שלישים, ובלבד שאם ערב מותו של המוריש היה בן-הזוג נשוי לו שלוש שנים או יותר וגר עמו אותה שעה בדירה הכלולה, כולה או חלקה, בעזבונו, יטול בן-הזוג את כל חלקו של המוריש בדירה האמורה, ושני שלישים מהנותר משאר העזבון.

(ב) אם לא הניח המוריש קרוב מן המנויים בסעיף קטן (א), יורש בן הזוג את העזבון כולו.

(ג) המגיע לבן-זוג על פי עילה הנובעת מקשר האישות, ובכלל זה מה שאשה מקבלת על פי כתובה, ינוכה מחלקו בעזבונו; הוראה זו לא תחול על מה שמגיע לבן-זוג לפי חוק יחסי-ממון בין בני-זוג, התשל"ג-1973, או לפי הסכם-ממון כמשמעותו באותו חוק, ואינה באה לפגוע בזכותו של בן-זוג לקבל מן העזבון מה שהמוריש קיבל לרגל הנישואין על מנת להחזירו

סדר העדיפות בין קרובי המוריש**(תיקון התשל"ו)**

ילדי המוריש קודמים להוריו, הוריו קודמים להורי-הוריו.

13. החלקים בעזבון

ילדי המוריש חולקים ביניהם בשווה, וכן חולקים הורי המוריש ביניהם והורי-הוריו ביניהם.

14. חליפיו של יורש**[תיקונים: התשמ"ה, התשפ"ד (מס' 3)]**

(א) ילדו של מוריש שמת לפניו והשאיר ילדים, הילדים יורשים במקומו, ועל דרך זו יורשים ילדים של כל אחד מקרובי המוריש שמת לפניו; הוראות אלה לא יחולו כאשר המוריש הניח בן-זוג וכן הורים או הורי הורים כאמור בסעיף 11(א), או אחד מאלה.

(ב) ילדים היורשים לפי סעיף קטן (א) חולקים ביניהם בשווה מה שירשו בדרך זו.

(ג) ילדו או צאצא ילדו של מוריש שנמצא פסול לרשת והשאיר ילדים, הילדים יורשים במקומו; ואולם, בית המשפט רשאי לקבוע שהילדים לא יירשו במקומו של הפסול לרשת, אם שוכנע שהיה זה רצון המוריש שלא יירשו.

(ד) קרוב של מוריש שאינו ילדו או צאצא ילדו שנמצא פסול לרשת והשאיר ילדים, הילדים אינם יורשים במקומו; ואולם, בית המשפט רשאי לקבוע שהילדים יירשו במקומו של הפסול לרשת, אם שוכנע שהיה זה רצון המוריש.

15. יורש שהסתלק**[תיקונים: התשמ"ה, התשפ"ד (מס' 3)]**

מי שהסתלק מחלקו בעזבון שלא לטובת בן-זוגו, ילדו או אחיו של המוריש, חלקו מתווסף לשאר היורשים על פי חלקיהם.

16. ירושה מכוח אימוץ**(תיקון התשע"ב)**

(א) מי שאומץ כדין יורש את מאמצו כאילו היה ילדו, וכן יורשים את המאמץ צאצאי המאומץ; המאמץ יורש את המאומץ כאילו היה הורה.

(ב) המאומץ וצאצאיו זוכים על פי דין בעזבונם של קרובי המאמץ כאילו היו יורשים, וקרובי המאמץ זוכים על פי דין בעזבונם של המאומץ כאילו היו יורשים.

(ג) המאומץ וצאצאיו יורשים את קרובי המאומץ, אולם הורי המאומץ והורי-הוריו וצאצאיהם אינם יורשים את המאומץ.

17. זכות הירושה של המדינה**סימן א': צורת הצוואה**

(א) באין יורש לפי הסעיפים 10 עד 16, תירש המדינה כיורשת על פי דין.

(ב) מה שירשה המדינה לפי סעיף זה ישמש למטרות חינוך, מדע, בריאות וסעד, אולם רשאי שר האוצר להעניק מנכסי העזבון או לשלם, בתחום שווים של נכסי העזבון שהגיעו לידי המדינה אחרי סילוק חובות העזבון, תשלום חד-פעמי או תשלומים חוזרים -

- (1) לאדם שערב מות המוריש היה מחסורו על המוריש;
- (2) לאדם או לתאגיד שערב מות המוריש היה מחסורו של המוריש עליו;
- (3) לבן-משפחתו של המוריש או של בן-זוגו שאינו מיורשיו על פי דין.

פרק שלישי: ירושה על פי צוואה

סימן א': צורת הצוואה

18. צורות הצוואה

צוואה נעשית בכתב-יד, בעדים, בפני רשות או בעל-פה.

19. צוואה בכתב יד

צוואה בכתב-יד תיכתב כולה ביד המצווה, תישא תאריך כתוב בידו ותיחתם בידו.

20. צוואה בעדים

צוואה בעדים תהיה בכתב, תצוין בתאריך ותיחתם ביד המצווה בפני שני עדים לאחר שהצהיר בפניהם שזו צוואתו; העדים יאשרו באותו מעמד בחתימת-ידם על פני הצוואה שהמצווה הצהיר וחתם כאמור.

21. הפקדת צוואה

(תיקונים: התשל"ה, התשל"ח)

- (א) מי שעשה צוואה בכתב-יד או בעדים רשאי להפקידה אצל רשם לעניני ירושה; ההפקדה תהיה במסירת הצוואה על-ידי המצווה עצמו לרשם לעניני ירושה.
- (ב) צוואה שהופקדה ונשמרה בפקדון לפי סעיף זה עד מותו של המצווה תהיה ראייה לכאורה שהאדם הנקוב בה כמצווה עשה את הצוואה ושנעשתה לכל המאוחר ביום ההפקדה.
- (ג) אין בסעיף זה כדי לגרוע מזכותו של המצווה לקבל בחזרה בכל עת צוואה שהפקיד.

22. צוואה בפני רשות

[תיקונים: התשל"ו (מס' 3), התשל"ה, התשל"ח, התשע"ח]

- (א) צוואה בפני רשות תיעשה על-ידי המצווה באמירת דברי-הצוואה בעל פה בפני שופט, רשם של בית-משפט, או רשם לעניני ירושה, או בפני חבר של בית-דין דתי, כמשמעותו בסעיף 155, או בהגשת דברי-הצוואה בכתב, על-ידי המצווה עצמו, לידי שופט או רשם של בית משפט, רשם לעניני ירושה או חבר בית-דין דתי כאמור.
- (ב) דברי-הצוואה כפי שנרשמו על-ידי השופט, הרשם של בית המשפט, הרשם לעניני ירושה או חבר בית-הדין הדתי או כפי שהוגשו לידי, ייקראו בפני המצווה, הוא יצהיר שזו צוואתו, והשופט, הרשם של בית המשפט, הרשם לעניני ירושה או חבר בית-הדין הדתי יאשר בחתימתו על פני הצוואה שהיא נקראה ושהמצווה הצהיר כאמור.
- (ג) נכתבה הצוואה בלשון שהמצווה אינו שומע, תיקרא בפניו בתרגום ללשון שהוא שומע, והמתרגם יאשר זאת על פני הצוואה.
- (ד) במקום קריאת הצוואה או תרגומה בפני המצווה יכולה לבוא קריאתה או קריאת תרגומה על-ידי המצווה עצמו.
- (ה) צוואה שנעשתה בפני רשות מותר להפקידה אצל רשם לעניני ירושה.
- (ו) צוואה בפני רשות תהיה ראייה לכאורה שהאדם הנקוב בה כמצווה עשה את הצוואה ושנעשתה ביום ובמקום הנקובים בה כיום העשייה ומקומה.

(ז) לענין סעיף זה דין נטריון כדין שופט.

23. צוואה בעל-פה

(תיקונים: התשנ"ה, התשנ"ח)

(א) שכיב-מרע וכן מי שרואה עצמו, בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות, רשאי לצוות בעל פה בפני שני עדים השומעים לשונו.

(ב) דברי המצווה, בציון היום והנסיבות לעשיית הצוואה, יירשמו בזכרון-דברים שייחתם בידי שני העדים ויופקד על ידיהם אצל רשם לעניני ירושה; רישום, חתימה והפקדה כאמור ייעשו ככל האפשר בסמוך לאחר שניתן לעשותם.

(ג) צוואה בעל פה בטלה כעבור חודש ימים לאחר שחלפו הנסיבות שהצדיקו עשייתה והמצווה עודנו בחיים.

24. פסלות עדים

קטין ומי שהוכרז פסול-דין אינם כשרים להיות עדים לעשיית צוואה לפי סימן זה.

25. קיום צוואה על אף פגם או חסר בצורתה

סימן ב': תוקף הצוואה

(תיקונים: התשס"ד, התשפ"ג)

(א) התקיימו מרכיבי היסוד בצוואה, ולא היה לרשם לעניני ירושה או לבית המשפט, לפי העניין, ספק כי היא משקפת את רצונו החופשי והאמיתי של המצווה, רשאי הוא, בהחלטה מנומקת, לקיימה אף אם נפל פגם בפרט מן הפרטים או בהליך מן ההליכים המפורטים בסעיפים 19, 20, 22 או 23 או בכשרות העדים, או בהעדר פרט מן הפרטים או הליך מן ההליכים כאמור.

(ב) בסעיף זה "מרכיבי היסוד בצוואה" הם:

(1) בצוואה בכתב יד כאמור בסעיף 19 הצוואה כולה כתובה בכתב ידו של המצווה;

(2) בצוואה בעדים כאמור בסעיף 20 - הצוואה בכתב והמצווה הביאה בפני שני עדים;

(3) בצוואה בפני רשות כאמור בסעיף 22 - הצוואה נאמרה בפני רשות או הוגשה לרשות, על ידי המצווה עצמו;

(4) בצוואה בעל פה כאמור בסעיף 23 - הצוואה נאמרה על ידי המצווה עצמו בפני שני עדים השומעים את לשונו בעת שהיה שכיב מרע או בעת שראה את עצמו, בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות.

סימן ב': תוקף הצוואה

26. כשרות לצוות

צוואה שנעשתה על-ידי קטין או על-ידי מי שהוכרז פסול-דין או שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה - בטלה.

27. חופש לצוות

(א) התחייבות לעשות צוואה, לשנותה או לבטלה או שלא לעשות אחת מאלה - אינה תופסת.

(ב) הוראת-צוואה השוללת או מגבילה את זכות המצווה לשנות את הצוואה או לבטלה - בטלה.

28. הצוואה - מעשה אישי

(א) אין צוואה נעשית אלא על ידי המצווה עצמו.

(ב) הוראת-צוואה התולה תקפה ברצונו של אדם שאינו המצווה - בטלה.

29. מסירת קביעה וסמכות בחירה

אין המצווה יכול למסור לאחר את קביעת האדם שיזכה מן העזבון או את קביעת החלק היחסי או המנה שאדם יזכה בהם; אולם, אם ציין המצווה בצוואה אנשים שמתוכם יש לבחור זוכה, או ציין נכסים שמתוכם יש לבחור מנה, רשאי לבחור מי שהמצווה קבעו לכך בצוואתו; ואם לא קבע המצווה, או שקבע והבחירה לא נעשתה תוך זמן סביר, יבחר בית-המשפט או אדם שיקבע בית-המשפט.

30. אונס, איום וכו'

(א) הוראת-צוואה שנעשתה מחמת אונס, איום, השפעה בלתי-הוגנת, תחבולה או תרמית - בטלה.
(ב) הוראת-צוואה שנעשתה מחמת טעות - אם אפשר לקבוע בבירור מה היה המצווה מורה בצוואתו אילמלא הטעות, יתקן בית-המשפט לפי זה את דברי-הצוואה; אם אי-אפשר לעשות כן - בטלה הוראת-הצוואה.

31. אי-ביטול של צוואה פגומה

עברה שנה מהיום שהאונס, האיום, ההשפעה הבלתי-הוגנת או התחבולה חדלו לפעול על המצווה, או מהיום שנודע למצווה על התרמית או הטעות, והיה בידי המצווה לבטל את הצוואה ולא עשה כן, לא יהיה עוד באותו פגם כדי ביטול הוראת הצוואה או תיקונה.

32. טעות סופר וכו'

(תיקון התשנ"ח)

נפלה בצוואה טעות-סופר או טעות בתיאורו של אדם או של נכס, בתאריך, במספר, בחשבון או כיוצא באלה, ואפשר לקבוע בבירור את כוונתו האמיתית של המצווה, יתקן את הטעות הרשם לעניני ירושה, או בית המשפט כאשר הענין הועבר אליו לפי סעיף 67א.

33. צוואה סתומה וכו'

הוראת-צוואה שאין לראות מתוכה למי ציווה המצווה או מה ציווה או שאין להבין משמעותה - בטלה.

34. צוואה בלתי חוקית וכו'

הוראת-צוואה שביצועה בלתי-חוקי, בלתי-מוסרי או בלתי-אפשרי - בטלה.

35. צוואה לטובת עדים וכו'

הוראת-צוואה, פרט לצוואה בעל-פה, המזכה את מי שערך אותה או היה עד לעשייתה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה, והוראת-צוואה המזכה בן-זוגו של אחד מאלה - בטלה.

36. ביטול על ידי המצווה

(א) המצווה רשאי לבטל צוואתו, אם על ידי ביטול במפורש באחת הצורות לעשיית צוואה, ואם על ידי השמדת הצוואה; השמיד המצווה את הצוואה, חזקה עליו שהתכוון בכך לבטלה.

(ב) צוואה חדשה, אף אם אין בה ביטול מפורש של צוואה קודמת, רואים אותה כמבטלת את הקודמת במידה שהוראות הצוואה החדשה סותרות את הוראות הצוואה הקודמת, זולת אם אין בצוואה החדשה אלא הוספה על האמור בצוואה הקודמת.

37. תחולה

לענין סימן זה "הוראת-צוואה" - גם הצוואה כולה, חלק ממנה ותנאי מתנאיה במשמע.

38. ביטול מקצת הצוואה

(א) נקבע בצוואה דבר בלתי-חוקי, בלתי-מוסרי או בלתי-אפשרי כתנאי לזכיה או כחיוב לפי סעיף 45, בטל התנאי או החיוב, ואין בכך כדי לבטל את הזכיה שהיתה מותנית או שהחיוב היה מוטל עליה.

(ב) בטלים חלק, הוראה או תנאי של צוואה שלא כאמור בסעיף-קטן (א), אין בכך כדי לבטל שאר חלקיה, הוראותיה או תנאיה אלא במידה שנראה לבית-המשפט שהם קשורים קשר בל ינתק במה שבטל או שהמצווה לא היה רוצה בהם בלעדיו.

39. הצורך בצו קיום צוואה

סימן ג': הוראות הצוואה

אין לתבוע זכויות על פי צוואה ואין להיזקק לה כצוואה אלא אם ניתן עליה צו-קיום לפי הוראות הפרק החמישי.

סימן ג': הוראות הצוואה

40. נושא הצוואה

אדם רשאי לצוות לאחד או לאחדים -

(1) כל עזבונו או חלק יחסי מכל עזבונו;

(2) נכס מנכסי עזבונו או טובת-הנאה מעזבונו (בחוק זה - מנה).

41. יורש במקום יורש

(תיקון התשמ"ה)

(א) המצווה רשאי לצוות לשניים על מנת שיזכה השני אם לא זכה הראשון; השני יזכה אם מת הראשון לפני המצווה או שנמצא פסול לרשת או שהסתלק מן המגיע לו שלא לטובת בן-זוגו, ילדו או אחיו של המוריש.

(ב) זכה השני, דינו כדין מי שהמצווה ציווה לו לכתחילה.

(ג) על דרך זו רשאי המצווה לצוות גם ליותר משניים.

42. יורש אחר יורש

(א) המצווה רשאי לצוות לשניים על מנת שיזכה השני אחרי שזכה הראשון; השני יזכה במות הראשון או בהתקיים התנאי או בהגיע המועד שנקבע לכך בצוואה, הכל לפי המוקדם יותר.

(ב) הראשון רשאי לעשות במה שקיבל כבתוך שלו, והשני לא יזכה אלא במה ששייר הראשון; אולם אין הראשון יכול לגרוע מזכותו של השני על ידי צוואה.

(ג) השני יזכה אם היה כשר לרשת את המצווה בשעת זכייתו, אף אם לא היה כשר לכך במות המצווה; מת השני לפני שעת זכייתו או שנמצא פסול לרשת או שהסתלק מן המגיע לו, הוראת הצוואה לטובתו מתבטלת.

(ד) הוראת-צוואה על דרך זו ליותר משניים - בטלה, זולת הוראה לטובתו של מי שהיה בחיים בשעת עשיית הצוואה.

43. יורש על תנאי דוחה

(א) המצווה רשאי לצוות שיוורש יזכה בהתקיים תנאי או בהגיע מועד.

(ב) לא נתקיים התנאי או לא הגיע המועד לפני מות המצווה, יתנהל העזבון על ידי מנהל עזבון עד שיתקיים התנאי או שיגיע המועד או עד שיתברר שהתנאי לא יוכל עוד להתקיים; והוא הדין כשציווה המצווה לתאגיד שעדיין אינו כשר לרשת בהתאם

(ג) לא קבע המצווה מי יזכה אם יתברר שהתנאי לא יוכל עוד להתקיים, יזכו היורשים על פי דין.

44. יורש על תנאי מפסיק

(א) המצווה רשאי לצוות שירש יחדל מלזכות בהתקיים תנאי או בהגיע מועד.

(ב) לא קבע המצווה מי יזכה בהתקיים התנאי או בהגיע המועד, יזכו יורשיו על פי דין כיורשים אחרי אותו יורש בהתאם להוראות סעיף 42.

45. חייבי יורש

המצווה רשאי להורות בצוואתו דבר שירש יהיה חייב לעשותו, או להימנע מעשותו, במה שקיבל מן העזבון; מילוי של חיוב כזה יכול לדרוש כל מי שמעוניין במילוי, ואם היה בדבר ענין לציבור - גם היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו.

46. צוואה וירושה על פי דין

ציוה המצווה חלק יחסי מכל עזבונו לאחד מיורשיו על פי דין, יבוא חלק זה במקום המגיע לאותו יורש על פי דין ולא בנוסף לכך.

47. מנה וחלק בעזבון

ציוה המצווה מנה למי שירש על פי דין או למי שזוכה בחלק יחסי מכל העזבון על פי הצוואה, תבוא המנה בנוסף על החלק בעזבון ולא במקומו.

48. יורשים שלא נקבעו חלקיהם

ציוה המצווה לאחדים ולא קבע חלקיהם, יחלקו בשווה.

49. חליפו של זוכה על פי צוואה

[תיקונים: התשמ"ה, התשפ"ד (מס' 3)]

(א) זוכה על פי צוואה שמת לפני המצווה, ולא קבע המצווה אדם אחר שיזכה במקומו - אם בשעת מות המצווה נשאר צאצאים של אותו זוכה, יזכו הם לפי כללי החלוקה שבירושה על פי דין; בכל מקרה אחר הוראת הצוואה לטובת אותו זוכה מתבטלת.

(ב) זוכה על פי צוואה שהוא ילדו או צאצא ילדו של המוריש אשר נמצא פסול לרשת והשאיר ילדים, הילדים זוכים במקומו, אלא אם כן קבע המצווה אדם אחר שיזכה במקומו; ואולם, בית המשפט רשאי לקבוע שהילדים לא יזכו במקומו של הפסול לרשת, אם שוכנע שהיה זה רצון המוריש שלא יזכו.

(ג) זוכה על פי צוואה שאינו ילדו או צאצא ילדו של המוריש אשר נמצא פסול לרשת והשאיר ילדים, הילדים אינם זוכים במקומו, אלא אם כן קבע המצווה אחרת; ואולם, בית המשפט רשאי לקבוע שהילדים יזכו במקומו של הפסול לרשת, אם שוכנע שהיה זה רצון המוריש.

50. יורש פסול ויורש שהסתלק

[תיקונים: התשמ"ה, התשפ"ד (מס' 3)]

זוכה על פי צוואה שנמצא פסול לרשת או שהסתלק מן המגיע לו, שלא לטובת בן-זוגו, ילדו או אחיו של המוריש, ולא קבע המצווה אדם אחר שיזכה במקומו, הוראת הצוואה לטובתו מתבטלת אלא אם כן קבע בית המשפט אחרת לפי סעיף 49.

51. מנה של נכס מסויים

- (א) ציווה המצווה נכס מסויים, יזכה בו הזוכה כמות שהיה הנכס במות המצווה.
- (ב) אין הזוכה זכאי לדרוש מן היורשים האחרים סילוקו של שעבוד ששועבד בו הנכס על ידי המצווה.
- (ג) אין הזוכה זכאי לפיצוי מן היורשים האחרים אם במות המצווה לא היה הנכס בין נכסיו.
- (ד) פירות הנכס ויצאותיו עד מות המצווה הם לחשבון העזבון; מאז ואילך הם לחשבון של הזוכה, זולת אם זכה בנכס במועד מאוחר יותר.

52. מנה של נכס בלתי מסויים

ציווה המצווה נכס בלתי-מסויים, זכאי הזוכה לנכס מסוג בינוני.

53. כפיפות להוראות הצוואה

הוראות הסעיפים 41 עד 52, פרט לסעיף 42(ד), חלות במידה שאין בצוואה הוראות אחרות.

54. פירוש הצוואה

- (א) מפרשים צוואה לפי אומד-דעתו של המצווה כפי שהיא משתמעת מתוך הצוואה, ובמידה שאינה משתמעת מתוכה - כפי שהיא משתמעת מתוך הנסיבות.
- (ב) צוואה הניתנת לפירושים שונים, הפירוש המקיים אותה עדיף על פירוש שלפיו היא בטלה.
- (ג) צוואה יכול שתהיה בלשון מתנה, מחילה או הודאה או בכל לשון אחרת.

55. מעין צוואה

איש ואשה החיים חיי-משפחה במשק-בית משותף אך אינם נשואים זה לזה, ומת אחד מהם ובשעת מותו אף אחד מהם לא היה נשוי לאדם אחר, רואים את הנשאר בחיים כאילו המוריש ציווה לו מה שהנשאר בחיים היה מקבל בירושה על פי דין אילו היו נשואים זה לזה, והוא כשאין הוראה אחרת, מפורשת או משתמעת, בצוואה שהשאיר המוריש.

פרק רביעי: מזונות מן העזבון

56. הזכות למזונות

הניח המוריש בן-זוג, ילדים או הורים והם זקוקים למזונות, זכאים הם למזונות מן העזבון לפי הוראות פרק זה, בין בירושה על פי דין ובין בירושה על פי צוואה.

57. גדרי הזכות למזונות

(תיקונים: התשכ"ט, התשע"ז)

(א) הזכות למזונות היא -

- (1) לבן-זוגו של המוריש - כל זמן אלמנותו, אולם רשאי בית-המשפט לתת מענק חד-פעמי לאלמנת המוריש הנישאת שנית אם נראה לבית-המשפט לעשות כן בנסיבות הענין ובשים-לב לזכויות ילדי המוריש;
- (2) לילדי המוריש - עד גיל 18, לילד נכה - כל זמן נכותו, לילד שהוא חולה-נפש - כל עוד הוא חולה-נפש, ולילד עם מוגבלות שכלית-התפתחותית - כמשמעותו בחוק הסעד (טיפול באנשים עם מוגבלות שכלית-התפתחותית), התשכ"ט-1969;
- (3) לילד בגיר של המוריש שבית-המשפט ראה לפי הנסיבות שמן הראוי לקבוע לו מזונות - עד גיל 23;
- (4) להורי המוריש שהדאגה לפרנסתם היתה עליו ערב מותו - כל ימי חייהם.

- (ב) בן-זוג שערב מות המוריש נשללה ממנו זכותו לקבל מזונות ממנו, אינו זכאי למזונות מעזבון.
- (ג) איש ואשה החיים חיי-משפחה במשק-בית משותף אך אינם נשואים זה לזה, ומת אחד מהם ובשעת מותו אף אחד מהם לא היה נשוי לאדם אחר, זכאי הנשאר בחיים למזונות מן העזבון כאילו היו נשואים זה לזה.
- (ד) ילד, לענין מזונות - לרבות ילד שנולד אחרי מות המוריש, ילד שלא מנישואין, ילד מאומץ, וכן נכד של המוריש שנתייתם לפני מות המוריש או שהדאגה לפרנסתו היתה על המוריש ערב מותו ואין הוריו יכולים לספק לו מזונותיו.

58. הוצאות הכשרה למשלח יד

מזונות מן העזבון - לרבות הוצאות הכשרתו של הזכאי למשלח-יד.

59. קביעת המזונות

בקביעת הזכות למזונות ומידתם יתחשב בית-המשפט, בין השאר:

- (1) בשווי העזבון;
- (2) במה שהזכאי למזונות עשוי לקבל מן העזבון כיורש על פי דין או כזוכה על פי צוואה;
- (3) ברמת-החיים של המוריש ושל הזכאי למזונות כפי שהיתה ערב מות המוריש, ובשינוי שחל בצרכיו של הזכאי עקב מות המוריש;
- (4) ברכושו של הזכאי למזונות;
- (5) בהכנסתו של הזכאי למזונות מכל מקור שהוא, ובלבד שלגבי בן-זוגו של המוריש לא יתחשב בית-המשפט בהכנסתו מעבודתו או ממשלח-ידו אלא במידה שהכנסה כזאת שימשה גם ערב מות המוריש לפרנסת המשפחה או לפרנסת בן-הזוג;
- (6) במזונות שהזכאי יכול לקבל על פי הסעיפים 2 או 3 לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), התשי"ט-1959;
- (7) לגבי בן-זוגו של המוריש - במה שמגיע לו על פי עילה הנובעת מקשר האישות, לרבות מה שהאשה מקבלת על פי כתובה.

60. בקשה לקביעת המזונות

(תיקון התשנ"ה)

- (א) בקשה לקביעת-מזונות תוגש לבית-המשפט לפני חלוקת העזבון; אולם בית-המשפט רשאי להיזקק לבקשה שהוגשה תוך ששה חדשים לאחר חלוקת העזבון אם ראה שהנסיבות מצדיקות זאת.
- (ב) בית-המשפט רשאי לפסוק מזונות למפרע החל ממות המוריש; וכן רשאי הוא לפסוק מזונות זמניים עד לגמר בירור הבקשה.
- (ג) נמחק.

61. דרכי סיפוק המזונות

- (א) בית-המשפט יקבע את סיפוק המזונות בהקצבות חוזרות, אולם רשאי הוא לקבעו בתשלום חד-פעמי או מקצתו בצורה האחת ומקצתו בצורה האחרת, אם ראה שהנסיבות מצדיקות זאת.
- (ב) בית-המשפט רשאי לקבוע את הדרכים לסיפוק המזונות ובין השאר -
- (1) מי יספק את המזונות ולידי מי יסופקו;
 - (2) הבטחת המזונות על ידי הפקדה, השקעה, ביטוח-קיצבה, שעבוד או באופן אחר.
- (ג) בית המשפט רשאי להתנות את סיפוק המזונות בתנאים אם ראה שהנסיבות מצדיקות זאת.

(ד) נקבעו הקצבות חוזרות, רשאי כל צד, בכל עת, לבקש שינוי הדרכים או התנאים לסיפוקן או לבקש החלפתן בתשלום חד-פעמי.

62. גילוי עובדות ושינוי נסיבות

(א) נקבעו מזונות, רשאי הזכאי למזונות לבקש הגדלתם ורשאים היורשים לבקש הקטנתם או ביטולם ולבקש החזרתו של תשלום חד-פעמי, כולו או מקצתו, הכל לפי הענין, אם נתגלו עובדות שהיו קיימות בשעת קביעת המזונות ולא היו ידועות למבקש אותה שעה.

(ב) נקבעו הקצבות חוזרות, רשאי הזכאי למזונות לבקש הגדלתן ורשאים היורשים לבקש הקטנתן או הפסקתן אם השתנו הנסיבות שהיו קיימות בשעת קביעתן, ובלבד שבקשה לפי סעיף-קטן זה לא תוגש לבית-המשפט לפני תום שנה מיום החלטתו הקודמת ושבת-המשפט רשאי שלא להיזקק לשינוי בנסיבות שהמבקש יכול היה לצפות מראש בשעת הדיון הקודם.

(ג) אין לחייב יורש לפי סעיף זה בתשלום מזונות אלא כדי שוויו של מה שקיבל מן העזבון, ואם קיבל מנכסי העזבון בתום-לב - כדי שוויו של מה שנשאר בידו; ואין לחייב זכאי למזונות בהחזרת תשלום חד-פעמי שקיבל, אלא כדי שוויו של מה שקיבל, ואם קיבל בתום-לב - כדי שוויו של מה שנשאר בידו.

63. הרחבת העזבון לצרכי מזונות

(א) לא היה בעזבון כדי סיפוק מזונות לכל הזכאים להם, רשאי בית-המשפט לראות כחלק מן העזבון מה שנתן המוריש בלי תמורה נאותה תוך שנתיים לפני מותו, למעט מתנות ותרומות הניתנות לפי הנהוג בנסיבות הענין.

(ב) בית-המשפט רשאי לחייב את המקבל להחזיר לעזבון או לשלם מזונות כדי שוויו של מה שנשאר בידו בזמן מות המוריש, ואם קיבל שלא בתום-לב - כדי שוויו של מה שקיבל.

(ג) המקבל רשאי להפחית את התמורה שנתן או שוויה ממה שעליו להחזיר או לשלם.

64. סדר העדיפות בין הזכאים

לא היה בעזבון כדי סיפוק המזונות לכל הזכאים להם, רשאי בית-המשפט, לפי הנסיבות, לחלקם ביניהם או לפסוק מזונות לאלה הנראים לו כזקוקים להם ביותר.

65. עסקאות בזכות למזונות

(א) הסכם בדבר מזונות לפי פרק זה ויתור עליהם, אם נעשו בחיי המוריש - בטלים, ואם נעשו אחרי מותו, טעונים אישור בית-המשפט.

(ב) הוראת-צוואה השוללת או מגבילה זכות למזונות לפי פרק זה - בטלה.

(ג) זכות למזונות לפי פרק זה אינה ניתנת להעברה, לשעבוד או לעיקול ואינה עוברת בירושה.

פרק חמישי: צו-ירושה וצו-קיום-צוואה

65א. ממונה ארצי ורשמים לעניני ירושה

(תיקון התשל"ח)

(א) האפוטרופוס הכללי, כמשמעותו בסעיף 2 לחוק האפוטרופוס הכללי התשל"ח-1978, יהיה ממונה ארצי לעניני ירושה ((להלן - הממונה הארצי)), והמשנה לאפוטרופוס הכללי יהיה משנה לממונה הארצי.

(ב) כל אחד מסגני האפוטרופוס הכללי, הכשיר להיות שופט של בית משפט שלום, יהיה רשם לעניני ירושה.

(ג) שר המשפטים רשאי למנות, נוסף על הרשמים לפי סעיף קטן (ב), עובד המדינה שהאפוטרופוס הכללי ממונה עליו,

הכשיר להיות שופט של בית משפט שלום, לרשם לעניני ירושה.

(ד) שר המשפטים יקבע, בהודעה ברשומות, את אזורי פעולתם של הרשמים לעניני ירושה.

(ה) שמות סגני האפוטרופוס הכללי שהם רשמים לעניני ירושה לפי הוראות סעיף קטן (ב) ושמות הרשמים לעניני ירושה שמונו לפי סעיף קטן (ג) יפורסמו ברשומות.

66. הצהרה על זכויות היורשים

(תיקון התשנ"ח)

(א) הרשם לעניני ירושה רשאי להצהיר על זכויות היורשים: בירושה על פי דין - על ידי צו ירושה; בירושה על פי צוואה - על ידי צו-קיום-צוואה (להלן - צו-קיום).

(ב) ציווה המוריש חלק מנכסיו, יינתן על אותו חלק צו-קיום, ועל הנותר - צו-ירושה.

67. הגשת התנגדויות

(תיקון התשנ"ח)

הוגשה בקשה לצו-ירושה או לצו-קיום, יודיע על כך הרשם לעניני ירושה ברבים ויקבע זמן מתאים שלא יפחת משבועיים להגשת התנגדויות; כל המעוניין בדבר רשאי להגיש התנגדות לרשם לעניני ירושה תוך הזמן שנקבע וכל עוד לא ניתן הצו.

67א. מתן צו ירושה וצו קיום על ידי בית המשפט

(תיקונים: התשנ"ח, התשע"ו, התשפ"ג)

(א) על אף האמור בסעיף 66(א), בקשה לצו ירושה או לצו קיום שהוגשה לרשם לעניני ירושה תועבר לבית המשפט בכל אחד מאלה:

(1) הוגשה התנגדות לבקשה;

(2) המדינה או מוסד ממוסדותיה הם צד לבקשה;

(3) היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו ראו לנכון ליזום הליך לענין הבקשה או להצטרף להליך;

(4) האפוטרופוס הכללי מייצג בבקשה אדם שהאפוטרופוס הכללי מנהל את רכושו או נעדר;

(5) - (7) (נמחקו);

(8) הרשם לעניני ירושה ראה לנכון להעביר את הבקשה לבית המשפט.

(ב) בקשה שהדיון בה הועבר לבית המשפט לפי סעיף קטן (א), יראו אותה כתובענה לפי סעיף 1 לחוק בית המשפט לעניני

משפחה, התשנ"ה-1995, ובית המשפט רשאי להצהיר על זכויות היורשים כאמור בסעיף 66.

(ג) נתן בית המשפט צו ירושה או צו קיום לפי סעיף זה, יועבר העתק הצו לרשם לעניני ירושה לשם רישום לפי סעיף 73ד.

68. ראיות

(תיקונים: התשנ"ח, התשפ"ג)

(א) עובדת-מותו של אדם וזמן-מותו טעונים הוכחה בתעודת-מוות או בהצהרת-מוות, זולת אם התיר בית-המשפט או הרשם לעניני ירושה, מטעמים מיוחדים שיירשמו, להוכיחם באופן אחר.

(ב) צוואה, למעט צוואה בעל-פה, טעונה הוכחה בהגשת המקור; הוכח שהמקור נשמד בדרך או בנסיבות שאין בהן כדי לבטל את הצוואה, או שאי-אפשר להגיש את המקור, רשאי בית-המשפט או הרשם לעניני ירושה להתיר הוכחת-הצוואה בהגשת העתק או באופן אחר ואולם, היה המקור מחוץ לישראל ולא ניתן להגישו, וניתן צו קיום על ידי ערכאה שיפוטית או רשות מוסמכת מחוץ לישראל - לא תהיה הצוואה טעונה הוכחה בהגשת המקור לפי סעיף זה אם הוכח צו הקיום האמור

בדרך של הוכחת תעודת חוץ לפי סעיף 30 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971.

69. תכנם של צו ירושה וצו קיום

- (א) צו-ירושה יצהיר על שמות היורשים ועל חלקו היחסי של כל אחד מהם בעזבון.
(ב) צו-קיום יצהיר שהצוואה היא בת-תוקף חוץ מהוראותיה שבית-המשפט מצא שהן בטלות.

70. שינויים לאחר מות המוריש

- (א) מת יורש אחרי מות המוריש ולפני מתן הצו, או שחל באותה תקופה שינוי אחר, יפרט הצו את הפרטים האמורים בסעיף 69 כמצבם בזמן מתן הצו.
(ב) נתמנה מנהל עזבון, יצוין הדבר בצו-הירושה או בצו-הקיום.

71. כוחם של צו ירושה וצו קיום

צו-ירושה וצו-קיום כוחם יפה כלפי כל העולם כל עוד לא תוקנו או בוטלו.

72. תיקון וביטול של צו ירושה ושל צו קיום

(תיקון התשנ"ח)

- (א) נתן רשם לעניני ירושה או בית משפט צו ירושה או צו קיום, רשאי כל אחד מהם, לגבי צווים שנתן, לפי בקשת מעוניין בדבר, לתקנם או לבטלם על סמך עובדות או טענות שלא היו בפניו בזמן מתן הצו; ואולם ראה רשם לעניני ירושה שלא להיזקק לעובדה או לטענה שהמבקש יכול היה להביאה לפני מתן הצו, או שיכול היה להביאה לאחר מכן ולא עשה כן בהזדמנות הסבירה הראשונה, יעביר את הבקשה לבית המשפט.
(ב) תוקן או בוטל צו ירושה או צו קיום לפי הוראות סעיף קטן (א), יודיע על כך הרשם לעניני ירושה ברבים וליוורשים על פי דין או לנהנים על פי הצוואה.

73. הגנת רוכש בתום לב

מי שרכש זכות בתום-לב ובתמורה בסמכו על צו-ירושה או על צו-קיום שהיה בר-תוקף אותה שעה, או מי שקיים חיוב בתום-לב בסמכו כאמור, אין לבטל זכותו או לחייבו שנית אף אם הצו תוקן או בוטל לאחר מכן.

73א. סמכויות הממונה הארצי ומשנהו

(תיקון התשנ"ח)

- (א) הממונה הארצי יקבע את נוהלי עבודתם של הרשמים לעניני ירושה.
(ב) הסמכויות הנתונות לממונה הארצי לפי חוק זה נתונות גם למשנה לממונה הארצי; הממונה הארצי רשאי לתת למשנה לממונה הארצי הנחיות לענין הפעלת סמכויותיו.

73ב. אי-תלות

(תיקון התשנ"ח)

- (א) במילוי תפקידו לפי חוק זה אין על רשם לעניני ירושה מרות זולת מרותו של הדין.
(ב) רשם לעניני ירושה לא ישמש כבא-כוחו של היועץ המשפטי לממשלה בענין שבו טיפל בכל הליך משפטי לפי חוק זה.

73ג. סמכויות חקירה

(תיקון התשנ"ח)

לרשם לעניני ירושה יהיו הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה לפי סעיפים 9 עד 11 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968, ככל שהדבר דרוש למילוי תפקידו לפי חוק זה.

ד73. **מרשם ארצי**

(תיקון התשנ"ח)

הממונה הארצי ינהל מרשם ארצי של צווי ירושה וצווי קיום, של בקשות לצווי ירושה ולצווי קיום ושל צוואות שהופקדו לפי סעיף 21; פרטי המרשם ודרכי ניהולו ייקבעו בתקנות.

74. **הוצאות**

(תיקון התשנ"ח)

ההוצאות הכרוכות בהליכים לפי פרק זה, בסכום שיקבע בית-המשפט או הרשם לעניני ירושה, יחולו על העזבון אם לא הורה בית-המשפט או הרשם לעניני ירושה שיחולו, כולן או מקצתן, על צד אחר.

75. **מסירת צוואה לרשם לעניני ירושה**

(תיקונים: התשנ"ה, התשנ"ח)

(א) מי שיש בידו צוואה חייב למסרה, במקור או בהעתק מאושר, לרשם לעניני ירושה מיד לאחר שנודע לו על מות המצווה.
(ב) המפר הוראות סעיף זה, דינו - מאסר שלושה חדשים או קנס.

76. **הודעה על צוואה**

סימן א': שמירת העזבון

(תיקון התשנ"ח)

הופקדו צוואה או זכרון דברים על צוואה שבעל פה אצל רשם לעניני ירושה או נמסרה לו צוואה לפי סעיף 75, ולא הוגשה בקשה לקיום הצוואה תוך שלושה חודשים לאחר מות המצווה או לאחר מסירת הצוואה כאמור, הכל לפי המאוחר יותר, ימסור הרשם לעניני ירושה הודעה על כך לזכאים לפי הצוואה ויודיע על כך ברבים; פרטי ההודעה ברבים ייקבעו בתקנות.

פרק ששי: הנהלת העזבון וחלוקתו

סימן א': שמירת העזבון

77. **אמצעים לשמירת העזבון**

סימן ב': מנהל עזבון

בכל עת לאחר מות המוריש וכל עוד לא נתמנה מנהל עזבון רשאי בית-המשפט, לפי בקשת מעוניין בדבר או מיזמת עצמו, לנקוט אמצעים הנראים לו לשמירת העזבון או לשמירת זכויות בעזבון, לרבות עיכוב זמני של פעולות בנכסי העזבון, מתן צו למכירתם של נכסים פסידים שבעזבון ומינוי מנהל-עזבון זמני.

סימן ב': מנהל עזבון

78. **מינוי מנהל עזבון**

(תיקונים: התשנ"ח, התשפ"ג)

(א) בית-המשפט רשאי, לפי בקשת מעוניין בדבר, למנות, בצו, מנהל עזבון.
(ב) היתה הבקשה בהסכמת כל הצדדים הנוגעים בדבר, תוגש הבקשה לרשם לעניני ירושה; הוגשה בקשה כאמור, רשאי הרשם לעניני ירושה למנות בצו מנהל עזבון לרבות מנהל עזבון זמני לפי סעיף 77, ויהיו לו, לענין המינוי, הסמכויות הנתונות לבית המשפט לפי סעיף 89.

79. כשרות להתמנות

למנהל עזבון יכול להתמנות יחיד או תאגיד או האפוטרופוס הכללי.

80. הסכמה

(תיקון התשנ"ח)

לא יתמנה למנהל עזבון אלא מי שהודיע לבית-המשפט או לרשם לעניני ירושה, לפי הענין, על הסכמתו לכך.

81. הוראות המוריש

(תיקון התשנ"ח)

קבע המוריש בצוואתו אדם שיבצע צוואתו או שינהל עזבונו, ימנה בית המשפט או הרשם לעניני ירושה, לפי הענין, אותו אדם כמנהל עזבון, זולת אם אינו יכול או אינו מסכים לקבל את המינוי או שבית המשפט או הרשם לעניני ירושה משוכנע, מטעמים מיוחדים שיירשמו, שיש סיבות מיוחדות שלא למנותו.

81א. הליכים בבית המשפט

(תיקון התשנ"ח)

נתמנה מנהל עזבון לפי סעיף 78(ב) או לפי סעיף 81, יימשכו ההליכים לפי פרק זה בבית המשפט.

82. תפקידים

מנהל עזבון חייב, בכפוף להוראות בית-המשפט, לכנס את נכסי העזבון, לנהל את העזבון, לסלק את חובות העזבון, לחלק את יתרת העזבון בין היורשים, לפי צו-ירושה או צוואה מקויימת, ולעשות כל דבר אחר הדרוש לביצועם של צו-ירושה או של צוואה מקויימת.

83. הוראות בית-המשפט

בית-המשפט רשאי, בכל עת, לפי בקשת מעוניין בדבר או מיזמת עצמו, לתת למנהל עזבון הוראות בכל דבר הנוגע למילוי תפקידיו.

84. פרטת עזבון

(תיקונים: התשמ"ה, התשפ"ג)

(א) בהקדם האפשרי ולא יאוחר מששים יום לאחר מינויו או במועד אחר - אם קיבל לכך את הסכמת היורשים, יגיש מנהל העזבון ליורשים פרטה של נכסי העזבון ושל חובותיו ויאמת בתצהיר שלפי מיטב ידיעתו הפרטה שלמה.
(ב) הוגשה פרטה ולאחר מכן נתגלו נכסים או חובות נוספים, יגיש מנהל עזבון, תוך ארבעה-עשר יום מן היום שנתגלו או בתוך פרק זמן אחר - אם קיבל לכך את הסכמת היורשים, תוספת פרטה ויאמתה כאמור בסעיף-קטן (א).

(ג) (בוטל).

(ד) מנהל העיזבון יגיש ליורשים את הפרטה או את תוספת הפרטה, לפי העניין, לאחר שמסר אותה לשם תיעוד בלבד לאפוטרופוס הכללי, ובצירוף אישור על מסירה כאמור.

85. שומה

(תיקונים: התשמ"ה, התשפ"ג)

בית-המשפט רשאי להורות -

(1) שמנהל העיזבון יגיש ליורשים, במועד שקבע, שומת נכסי העיזבון ערוכה לתאריך שקבע בית-המשפט;

(2) שהשומה האמורה תיערך על-ידי שמאי או על-ידי אדם אחר שקבע בית-המשפט.

85א. השקעת כספים

(תיקון התשל"ז)

כספי העיזבון שאינם דרושים לצרכי הנהלתו השוטפים, חייב מנהל העיזבון להחזיקם או להשקיעם כדרוש לשם שמירת הקרן והבטחת פירות; שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות דרכים להשקעת כספי עיזבון, שיהיו חובה על מנהל עיזבון.

86. חשבונות ודיווח ליורשים

(תיקונים: התשמ"ה, התשפ"ג)

(א) מנהל עיזבון חייב, בכל ענייני העיזבון, לנהל חשבונות ולהגיש ליורשים דין וחשבון כפי שקבע השר לפי סעיף קטן (ב) וכן למסור להם ידיעות מלאות על פי דרישתם; דין וחשבון לפי סעיף קטן זה יוגש ליורשים אחת לשנה לפחות ועם פקיעת משרתו של מנהל העיזבון או במועדים אחרים — אם קיבל לכך את הסכמת היורשים.

(ב) שר המשפטים, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, רשאי לקבוע תקנות בעניין ניהול חשבונות ודוחות שעל מנהל עיזבון להגיש ליורשים לפי סעיף קטן (א), ובכלל זה צורתם והאופן והמועדים של עריכתם והגשתם.

87. דיווח לאפוטרופוס הכללי

(תיקונים: התשמ"ה, התשפ"ג)

(א) במקרים המנויים בתוספת השנייה וכל עוד מתקיימות הנסיבות המפורטות בהם, יגיש מנהל עיזבון את הפרטה, השומה והדוחות האמורים בסעיפים 84, 85 ו-86, בהתאמה, גם לאפוטרופוס הכללי לשם בדיקתם; שר המשפטים רשאי להתקין תקנות בדבר אופן בדיקת הפרטה, השומה והדוחות בידי האפוטרופוס הכללי.

(ב) האפוטרופוס הכללי רשאי להאריך את התקופות להגשת הפרטה, השומה והדוחות המוגשים אליו לפי סעיף קטן (א).

88. אחריות

מנהל עיזבון אחראי לנזק שגרם עקב הפרת חובתו כמנהל עיזבון; בית-המשפט רשאי לפטרו מאחריותו, כולה או מקצתה, אם פעל בתום-לב ונתכוון למילוי תפקידיו; מנהל עיזבון אינו נושא באחריות אם פעל בתום-לב לפי הוראות בית-המשפט.

89. ערובה

(א) בית-המשפט רשאי, לפני מינויו של מנהל עיזבון או אחרי כן, לדרוש שמנהל העיזבון ישעבד נכסים או יתן ערובה אחרת להבטחת מילוי תפקידיו וחובותיו, ורשאי בית-המשפט, בכל עת, לדרוש ערובה נוספת או לשחרר ערובה שניתנה, כולה או מקצתה.

(ב) הורה המוריש בצוואתו שמבצע צוואתו או מנהל עזבונו לא יחוייב לתת ערובה, או שציין בצוואתו אדם שיבצע צוואתו או ינהל עזבונו ולא הורה שעליו לתת ערובה, לא ידרוש בית-המשפט ממנהל העזבון שיתן ערובה אלא אם שוכנע, מטעמים שירשמו, שהיו סיבות מיוחדות לעשות כן.

90. מימוש הערובה

(תיקון התשפ"ג)

ערובה לפי סעיף 89 תינתן לזכות היורשים, והם מוסמכים לפעול למימושה בהתאם להוראות בית המשפט; במקרים המנויים בתוספת השנייה, רשאי האפוטרופוס הכללי, לבקשת יורש אחד או יותר, לייצג את היורשים בכל הנוגע למימוש הערובה אם מצא האפוטרופוס הכללי או בית המשפט כי בנסיבות העניין יש צורך בכך.

91. שכר

(תיקון התשנ"ח)

בית-המשפט רשאי לפסוק למנהל עזבון שכר לפי כללים שקבע שר המשפטים בתקנות.

92. פקיעת המשרה

(א) מנהל עזבון רשאי, על-ידי הודעה בכתב לבית-המשפט, להתפטר מתפקידו; ההתפטרות אינה תופסת אלא אם בא עליה אישור בית-המשפט ומן היום שנקבע לכך באישור.
(ב) בית-המשפט רשאי, לפי בקשת מעוניין בדבר, או מיזמת עצמו, לפטר מנהל עזבון אם לא מילא תפקידו כראוי או אם ראה בית-המשפט סיבה אחרת לפיטוריו.
(ג) מישרתו של מנהל עזבון פוקעת אם אישר בית-המשפט שסיים תפקידו ומן היום שנקבע לכך באישור.

93. מנהלים אחדים

(תיקון התשנ"ח)

מינהל בית-המשפט או הרשם לעניני ירושה שני מנהלי-עזבון או יותר, יחולו ההוראות הבאות, זולת אם הורה בית-המשפט אחרת:

- (1) מנהלי העזבון חייבים לפעול תוך הסכמה; בענין שדעותיהם חלוקות, יפעלו כפי שיחליט בית-המשפט;
- (2) פעולה של אחד או של אחדים ממנהלי העזבון טעונה הסכמת האחרים או אישור בית-המשפט, מראש או למפרע;
- (3) בענין שאינו סובל דיחוי רשאי כל אחד ממנהלי העזבון לפעול על דעת עצמו;
- (4) כל מנהל עזבון אחראי לפעולת חבריו זולת אם התנגד לה או לא ידע עליה;
- (5) נתפנה מקומו של אחד ממנהלי העזבון או שחדל לפעול, זמנית או לצמיתות, חייבים האחרים להודיע על כך מיד לבית-המשפט, והם חייבים ומוסמכים להמשיך בתפקידיהם כל עוד לא הורה בית-המשפט אחרת.

94. הגנת צד שלישי

פעולה של מנהל עזבון הטעונה הסכמה או אישור לפי סעיף 93(2) תהא בת-תוקף גם באין הסכמה או אישור כזה אם נעשתה כלפי אדם שלא ידע ולא היה עליו לדעת שהיא טעונה הסכמה או אישור.

95. הוראות המוריש

נתן המוריש בצוואתו הוראות בענין מן הענינים הנתונים לפי סימן זה לשיקול-דעתו של בית-המשפט, יפעל בית-המשפט

בהתאם להוראות אלה, זולת אם שוכנע, מטעמים שיירשמו, שהיו סיבות מיוחדות לסטות מהן.

96. האפוסטרופוס הכללי כמנהל עזבון

סימן ג': ניהול העזבון על ידי מנהל עזבון

נתמנה האפוסטרופוס הכללי כמנהל עזבון, לא יחולו הוראות הסעיפים 80, 84 עד 91.

סימן ג': ניהול העזבון על ידי מנהל עזבון

97. סמכויות מנהל העזבון

מנהל העזבון מוסמך לעשות כל הדרוש למילוי תפקידיו; את הפעולות המנויות להלן אין הוא מוסמך לעשות בלי שבית-המשפט אישרן תחילה:

- (1) העברה, שעבוד, חלוקה או חיסול של יחידה משקית בחקלאות, בתעשייה, במלאכה או במסחר, או של דירה;
- (2) השכרה שחוקי הגנת הדייר חלים עליה;
- (3) פעולה שתקפה תלוי ברישום בפנקס המתנהל על פי חוק;
- (4) מתן ערובה;
- (5) כל פעולה אחרת שקבע אותה בית-המשפט, בצו המינני או לאחר מכן, כטעונת-אישור כאמור.

98. כינוס נכסי העזבון

מנהל העזבון רשאי לדרוש שנכסי העזבון יימסרו לו ושחובות שהגיעו למוריש יסולקו לו, וידו בזה כיד המוריש.

99. הזמנת נושים

- (א) מנהל העזבון חייב להזמין את נושי המוריש להודיע לו בכתב על תביעותיהם; ההזמנה תפורסם ברבים ולמתן ההודעה תיקבע תקופה של שלושה חדשים לפחות מיום הפרסום.
- (ב) בית-המשפט רשאי לפטור את מנהל העזבון מן החובה להזמין את הנושים, אם ראה שבנסיבות הענין אין הצדקה להזמיןם.
- (ג) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מחובת מנהל העזבון לסלק חובות העזבון שעליהם נודע לו בדרך כל-שהיא.

100. במה מסלקים חובות העזבון

- (א) לסילוקם של חובות העזבון ישתמש מנהל העזבון בראש ובראשונה בכספים הנמצאים בעזבון.
- (ב) במידה שסילוק החובות מצריך מימוש של נכסי עזבון, יציע אותם מנהל העזבון תחילה ליורשים ויתן להם שהות סבירה לרכשם במחיר שאינו נופל ממחיר השוק.
- (ג) ציווה המוריש נכס מסויים לפלוני, לא ימומש אותו נכס כל עוד אפשר לסלק חובות העזבון מתוך נכסי-עזבון אחרים.
- (ד) בית-המשפט רשאי לתת למנהל העזבון הוראות שונות מהוראות סעיף זה, ורשאי הוא להורות לו שמכירתם של נכסי-עזבון תהיה בדרך שנכסים כאלה נמכרים בהוצאה לפועל או בדרך אחרת שיקבע.

101. חובות מובטחים

חוב מחובות המוריש שהיה מובטח ערב מותו, אין הוראות חוק זה פוגעות בגבייתו מתוך הבטוחה.

102. חובות בעתיד וחובות על תנאי

חוב מחובות המוריש שלא הגיע זמן פרעונו וחוב על תנאי רשאי בית המשפט, אם ראה סיבה לכך, להורות שיובטח או

שיסולק כפי שיקבע, אף לפני זמן הפרעון או בטרם התקיים התנאי.

103. הוצאות ניהול העזבון

הוצאות ניהול העזבון, לרבות שכרו של מנהל העזבון, יחולו על העזבון אם לא הורה בית המשפט שיחולו, כולן או מקצתן, על צד אחר.

104. סדר עדיפות בין חובות העזבון

(תיקון התשל"ג)

(א) הסכומים הבאים (בחוק זה - חובות העזבון) יסולקו לפי סדר-עדיפות זה:

- (1) ההוצאות הכרוכות בהלוויית המוריש, בקבורתו ובהצבת מצבה על קברו, לפי הנהוג באותן נסיבות;
- (2) ההוצאות של צו-ירושה, של צו-קיום ושל ניהול העזבון במידה שהן חלות על העזבון;
- (3) החובות שהמוריש היה חייב ערב מותו ולא נתבטלו במותו (בחוק זה - חובות המוריש), לרבות המגיע לאשתו על פי כתובה במידה שסכום הכתובה אינו עולה על סכום סביר;
- (4) המגיע לבן-זוג של המוריש על פי עילה הנובעת מקשר האישות, פרט לכתובה כאמור בפסקה (3), והמגיע לבן-זוג לפי חוק יחסי-ממון בין בני-זוג, התשל"ג-1973, או לפי הסכם-ממון כמשמעותו באותו חוק.

(ב) חובות העזבון בעלי עדיפות שווה יסולקו לפי יחס הסכומים שלהם.

(ג) עדיפותם של מסים ותשלומי-חובה אחרים תהיה בהתאם להוראות החוקים הדנים בהם.

(ד) חובות העזבון עדיפים על מזונות מן העזבון.

105. בירורם וסילוקם של חובות

(א) היה מקום להניח שיהיה בעזבון כדי סילוק כל חובות העזבון, רשאי מנהל העזבון לסלק חובות גם לפני גמר בירורם של שאר החובות.

(ב) קיים חשש שלא יהיה בעזבון כדי סילוק כל חובות העזבון, לא יסלק מנהל העזבון אלא חובות שבית המשפט התיר סילוקם, במלואם, בחלקם או בשיעורים, הכל כפי שהורה בית המשפט.

(ג) לענין סעיף זה "חובות העזבון" - גם מזונות מן העזבון במשמע.

106. פשיטת רגל של העזבון

סימן ד': חלוקת העזבון על ידי מנהל עזבון

התברר שאין בעזבון כדי סילוקם של כל חובות העזבון, חייב מנהל העזבון להגיש בקשה למתן צו ניהול העזבון בפשיטת-רגל לפי דיני פשיטת-רגל, אם לא ציווה בית המשפט על דרך אחרת של חיסול העזבון.

סימן ד': חלוקת העזבון על ידי מנהל עזבון

107. מועד החלוקה

(א) אחרי סילוקם של חובות העזבון ושל המזונות מן העזבון תחולק יתרת העזבון בין היורשים.

(ב) אין לחלק את יתרת העזבון כל עוד לא עברה התקופה שנקבעה בהזמנת הנושים; ואין לחלקה כל עוד לא נקבעו הזכויות התלויות, לפי סעיף 3(ב), בלידתו של אדם.

(ג) בית המשפט רשאי, אם ראה שהעזבון מאפשר זאת, להתיר חלוקת מקצת העזבון עוד לפני סילוק חובות העזבון והמזונות מן העזבון ולפני תום המועדים לפי סעיף קטן (ב).

(ד) הורה המוריש בצוואתו בדבר מועד מאוחר יותר לחלוקת העזבון, ינהגו לפי הוראות הצוואה, אם לא הורה בית המשפט

לשנות את מועד החלוקה.

108. מגורים וכלכלה לזמן מעבר

(א) מי שערב מות המוריש היה גר עמו בדירתו, בין שהמוריש היה בעל הדירה ובין ששכר אותה, רשאי להוסיף ולגור בה שלושה חדשים, ואם היה יורש - ששה חדשים לאחר מות המוריש, ורשאי הוא להשתמש, אותה תקופה, במטלטלי משק-הבית המשותף במידה שהשתמש בהם ערב מות המוריש.

(ב) מי שערב מות המוריש היה גר עמו ואותו זמן היתה כלכלתו על המוריש, רשאי לקבל כלכלתו מן העזבון חודש ימים לאחר מות המוריש.

(ג) אין בזכויות לפי סעיף זה כדי לחייב אדם כלפי העזבון או לגרוע מחלקו של יורש בעזבון; ואין בהן כדי להוסיף על הוראות החוקים להגנת הדייר או לגרוע מהן, או לגרוע מהוראות סעיף 115.

109. נושא החלוקה

(א) נכסי העזבון יחולקו בין היורשים לפי שווים בזמן החלוקה.

(ב) שבח הנכסים, פירותיהם וכל מה שבא במקום הנכסים ממות המוריש עד לחלוקת העזבון - של העזבון הם, והוא הדין לגבי פחת הנכסים ולגבי תשלומים המוטלים עליהם.

(ג) לא היה בעזבון, אחרי סילוקם של חובות העזבון ושל המזונות מן העזבון, כדי כל המנות, יופחתו המנות לפי יחס שווין במות המצווה, זולת אם היתה בצוואתו הוראה אחרת לענין זה.

110. חלוקה על פי הסכם

(א) נכסי העזבון יחולקו בין היורשים על פי הסכם ביניהם או על פי צו בית-המשפט.

(ב) מנהל העזבון יציע ליורשים תכנית לחלוקת הנכסים וינסה להביאם לידי הסכמה.

(ג) נעדר אחד היורשים ולא היה מיוצג כדן, יבוא אישורו של בית-המשפט במקום הסכמתו.

(ד) מתחלקים נכסי העזבון על פי הסכם בין היורשים, לא יחולו הוראות הסעיפים 112 עד 117.

111. חלוקה על פי צו בית-המשפט

(א) באין הסכם בין היורשים יחולקו נכסי העזבון ביניהם על פי צו בית-המשפט.

(ב) מנהל העזבון יביא לפני בית-המשפט תכנית לחלוקת הנכסים.

(ג) הורה המוריש בצוואתו כיצד יחולקו נכסי העזבון בין היורשים, ינהג בית-המשפט לפי הוראות הצוואה, זולת אם שוכנע,

מטעמים שיירשמו, שהיו סיבות מיוחדות לסטות מהן; באין הוראות כאלה בצוואת המוריש, ינהג בית-המשפט לפי הכללים שבסעיפים 112 עד 117.

112. חלוקת נכס כנגד נכס

נכסי העזבון יחולקו בין היורשים ככל האפשר בעין, בשים-לב לתועלת שנכס פלוני עשוי להביא ליורש פלוני ולערך הרגשי שיש לנכס פלוני לגבי יורש פלוני.

113. נכסים שאינם ניתנים לחלוקה

(א) נכס שאינו ניתן לחלוקה ונכס שעל-ידי חלוקה היה מאבד שיעור ניכר מערכו, לרבות יחידה בחקלאות, בתעשייה, במלאכה או במסחר, ולמעט משק חקלאי שסעיף 114 חל עליו - יימסר ליורש המרבה במחירו, ובלבד שלא יפחת ממחיר השוק; הסכום שהציע אותו יורש ייזקק על חשבון המגיע לו מן העזבון, ואם עלה על המגיע כאמור, ישלם היורש את הסכום העודף.

(ב) לא הסכים אף יורש אחד לרכוש את הנכס כאמור בסעיף-קטן (א), יימכר הנכס ודמי המכר יחולקו.

(ג) בית-המשפט רשאי להורות שהמכירה תהיה בדרך שנכסים כאלה נמכרים בהוצאה לפועל או בדרך אחרת שיקבע, ורשאי הוא לקבוע את תנאי התשלום לפי סעיף-קטן (א) ותנאי תשלום דמי המכר לפי סעיף-קטן (ב).

114. משק חקלאי

(א) משק חקלאי שהוא יחידה שחלוקתה היתה פוגעת בכושר-קיומה כמשק חקלאי העשוי לפרנס משפחה חקלאית - יימסר ליורש המוכן ומסוגל לקיימו, והוא יפצה את היורשים האחרים במידה ששווי המשק עולה על המגיע לו מן העזבון.

(ב) באין הסכמה בין היורשים בשאלה מי מהם מוכן ומסוגל לקיים את המשק החקלאי, מה הם הנכסים המהווים את המשק החקלאי, מהו שווי המשק לצורך החישוב בין היורשים ובדבר צורת הפיצוי ליורשים האחרים, זמני סילוקו והבטחתו - יחליט בית-המשפט לפי הנסיבות.

(ג) היו שני יורשים או יותר, ובהם בן-זוגו של המוריש, מוכנים ומסוגלים לקיים את המשק החקלאי - בן-זוגו של המוריש עדיף על יורשים אחרים.

(ד) היה יורש עובד במשק החקלאי בחיי המוריש או שהשקיע בו מהונו ולא קיבל תמורה כפי שאדם אחר היה מקבלה, יובא זאת בחשבון בקביעת הפיצוי האמור.

115. דירת המגורים

(תיקון התשל"ו)

(א) דירה שהמוריש היה ערב מותו בעלה וגר בה, רשאים בן-זוגו, ילדיו והוריו שהיו גרים בה אותה שעה עם המוריש, להוסיף ולגור בה כשוכרי היורשים שבחלקם נפלה הדירה; דמי השכירות, תקופתה ותנאיה ייקבעו בהסכם בין הנשארים בדירה לבין אותם היורשים, ובאין הסכם ביניהם - על-ידי בית-המשפט.

(ב) בית-המשפט רשאי לקבוע, לפי בקשת היורשים האמורים:

(1) שיוסיפו לגור בדירה רק אלה שאין להם דירה אחרת למגורים;

(2) שהנשארים בדירה יוסיפו לגור רק בחלק מן הדירה, ובלבד שחלק זה יכלול את המטבח וחדרי-השירות,

אם ישנם.

(ג) הוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב) יחולו גם על דירה ששכר המוריש לתקופה העולה על עשרים וחמש שנים וגר בה ערב מותו והשכירות לא נתבטלה במוותו; והוא, על אף האמור לענין זה בחוזה השכירות.

(ד) דירה שהמוריש שכר לתקופה קצרה יותר וגר בה ערב מותו, זכות השכירות בה על פי חוזה שאינה מתבטלת במוות המוריש ואינה זכות לפי חוקי הגנת הדייר, תימסר לבן-זוגו, לילדיו ולהוריו שהיו גרים באותה דירה עם המוריש ערב מותו.

116. חלוקה על-פי הגרלה

נכסים שלא ניתן לנהוג בהם לפי הסעיפים 112 עד 115 יחולקו בין היורשים על פי גורל.

117. תיאום הזכויות של יורשים אחדים

(א) מקום שהוראות סימן זה נותנות זכות לאחד היורשים, גם יורשים אחדים במשמע אם הסכימו להשתמש באותה זכות במשותף.

(ב) רצו יורשים אחדים להשתמש באותה זכות כל אחד בפני עצמו, יכריע ביניהם בית-המשפט.

(ג) אין למסור נכס אחד ליורשים אחדים בלי הסכמתם.

118. פרטת חלוקה

(א) מנהל העזבון יגיש לבית-המשפט, תוך שלושים יום לאחר חלוקת העזבון, פרטה של חלוקת העזבון ויאמת בתצהיר את

שלמות הפרטה.

(ב) הפרטה תציין את הנכסים שכל אחד מן היורשים קיבל מן העזבון ותכלול שומת שוויים של נכסים אלה בזמן החלוקה, אם לא ויתרו היורשים על השומה.

119. חלוקה נוספת

חולק העזבון ולאחר מכן נתגלו נכסי-עזבון נוספים, יחולקו אף הם לפי הוראות סימן זה, אך אין לחזור ולחלק את אשר חולק אלא בהסכמת הנוגעים בדבר או במידה שנראה לבית-המשפט שהחלוקה הקודמת היתה נעשית אחרת אילו הנכסים הנוספים היו ידועים אותו זמן.

120. תיקון חלוקה

סימן ה': ניהול העזבון וחלוקתו על-ידי היורשים

(א) חולק העזבון, אם על פי הסכם בין היורשים ואם על פי צו בית-המשפט, ולאחר מכן נודעו עובדות המראות ששומת נכס מנכסי העזבון היתה מוטעית ביותר מששית, או שתוקן או בוטל צו-הירושה או צו-הקיום שעל יסודם נעשתה החלוקה, חייבים אלה שקיבלו יותר מחלקם להחזיר את היתרה לאלה שקיבלו פחות מחלקם, ובלבד שמי שקיבל מנכסי העזבון בתום-לב אינו חייב להחזיר אלא מה שנשאר בידו.

(ב) באין הסכמה בין הצדדים יקבע בית-המשפט, לפי הנסיבות, אם ההחזרה תהיה בעין או בכסף.

סימן ה': ניהול העזבון וחלוקתו על-ידי היורשים

121. הוראה כללית

(א) נתמנה מנהל עזבון, אין היורשים רשאים לעשות בעזבון, אלא ברשות מנהל העזבון או בית-המשפט.
(ב) לא נתמנה מנהל עזבון, ינהל ויחולק העזבון על-ידי היורשים לפי הוראות סימן זה.

122. יורשים אחדים

(תיקון התשל"ז)

(א) בניהול העזבון חייבים היורשים לפעול תוך הסכמה; בענין שדעותיהם חלוקות יפעלו כפי שיחליט בית-המשפט.
(ב) פעולה של אחד או אחדים מן היורשים טעונה הסכמת האחרים או אישור בית-המשפט, מראש או למפרע. בתובענה של אחד היורשים או נגד אחד היורשים יכול שהאישור יינתן על-ידי בית-המשפט הדין בתובענה.
(ג) בענין שאינו סובל דיחוי רשאי כל אחד מן היורשים לפעול על דעת עצמו.

123. הזמנת נושים

(א) היורשים רשאים להזמין את נושי המוריש להודיע להם בכתב על תביעותיהם; ההזמנה תפורסם ברבים ולמתן ההודעה תיקבע תקופה של שלושה חדשים לפחות מיום הפרסום.
(ב) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מחובת היורשים לסלק חובות העזבון שעליהם נודע להם בדרך כל-שהיא.

124. סילוק חובות

על סילוק חובות העזבון על-ידי היורשים יחולו, בשינויים המחוייבים, הוראות הסעיפים 100 עד 106.

125. חלוקת העיזבון

על חלוקת העזבון בין היורשים יחולו, בשינויים המחוייבים, הוראות הסעיפים 107 עד 120; הגשת פרטת חלוקה כאמור בסעיף 118 תהא רשות בידי היורשים, כולם או מקצתם.

סימן ה' 1: הליך חלופי לסילוק חובות מכספי העיזבון בלא מינוי מנהל עיזבון ושלא בידי היורשים

סימן ה' 1: הליך חלופי לסילוק חובות מכספי העיזבון בלא מינוי מנהל עיזבון ושלא בידי היורשים

125א. הגדרות - סימן ה' 1

[תיקונים: התשע"ח (מס' 2), התשפ"ג]

בסימן זה -

"הליך חלופי לסילוק חוב חלוט מכספי העיזבון" - הליך לגביית חוב חלוט מכספי העיזבון לפי הוראות סימן זה;
"חוב חלוט" - חיוב שהגיע מועד פירעונו וטרם שולם, והמועד להגשת ערעור לגביו חלף ולא הוגש ערעור או שהוגש ערעור ונדחה בהחלטה סופית שאינה ניתנת עוד לערעור או שניתן לגביו פסק דין חלוט; בהגדרה זו, "ערעור" - לרבות ערר או השגה, לפי העניין;
"הממונה על הגבייה" - כהגדרתו בפקודת המסים (גבייה), ולעניין המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות - מנהל המרכז או עובד המרכז שהמנהל הסמיכו לעניין סימן זה;
"הסכום המרבי" - 20,000 שקלים חדשים או סכום אחר שנקבע לפי הוראות סעיף 125 יא;
"פקודת פשיטת הרגל" - פקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ם-1980;
"רשות" - גוף שהוא נושה של מוריש, המנוי בתוספת הראשונה, לרבות המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות;
"תאגיד בנקאי" - תאגיד בנקאי כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, שהגיש הודעה בדבר הימצאו של נכס בידיו כאמור בסעיף 7א(1) או (2) לפקודת המסים (גבייה), לגבי נכס של מוריש.

125ב. העברת כספי עיזבון לרשות בהתאם לפנייה לגביית חוב

[תיקון התשע"ח (מס' 2)]

על אף האמור בסעיף 104 כפי שהוחל בסעיף 124, קיבל תאגיד בנקאי פנייה מרשות לגביית חוב כאמור בסעיף 125 ג, יעביר לרשות בהתאם לפנייה סכום מכספי העיזבון המוחזקים בידיו שלא יעלה על הסכום המרבי, והכול בהתאם להוראות סימן זה.

125ג. פנייה לגביית חוב

[תיקון התשע"ח (מס' 2)]

(א) הממונה על הגבייה ברשות רשאי לפנות לתאגיד בנקאי שהגיש לאותה רשות הודעה בדבר הימצאו של נכס בידיו כאמור בסעיף 7א(1) או (2) לפקודת המסים (גבייה), לשם גביית חוב חלוט של המוריש מכספי העיזבון (בסימן זה - פנייה לגביית חוב), אם מתקיימים כל אלה:

(1) הממונה על הגבייה בדק ומצא כי מתקיימים כל אלה:

- (א) חלפה שנה לפחות מיום פטירת המוריש;
- (ב) סך כל החובות החלוטים של המוריש לאותה רשות אינו עולה על הסכום המרבי; לעניין זה יובאו בחשבון כל הסכומים המסולקים לפי סימן זה בידי אותה רשות גם אם סולקו במועדים שונים;
- (ג) אין בקשה תלויה ועומדת לצו ירושה או צו קיום צוואה לגבי העיזבון;
- (ד) לא ניתן לגבי העיזבון צו ירושה או צו קיום צוואה, לפי העניין, ואם ניתן צו כאמור - חלפו שישה חודשים מיום מתן הצו והיורשים לא פעלו להזמין את נושי המוריש לפי סעיף 123;
- (ה) הרשם לענייני ירושה לא מינה מנהל עיזבון, ולא הוגשה לרשם בקשה למינוי מנהל עיזבון;
- (ו) לא ניתן לגבי המוריש צו כינוס כאמור בסעיף 6 לפקודת פשיטת הרגל או צו ניהול עיזבון בפשיטת רגל

כאמור בסעיף 202 לפקודה האמורה;

(2) לא נמסרה לממונה על הגבייה הודעה על כך שהתמנה מנהל עיזבון בידי בית משפט, על כך שתלויה ועומדת נגד העיזבון, בבית משפט, בקשה למינוי מנהל עיזבון או בקשה לניהול עיזבון בפשיטת רגל לפי פקודת פשיטת הרגל, או על כך שתלויה ועומדת נגד המוריש בבית משפט בקשת פשיטת רגל לפי אותה פקודה;

(3) חלף המועד להגשת התנגדות כאמור בסעיף 125 ה ולא הוגשה התנגדות;

(4) הממונה על הגבייה בדק את התקיימות התנאים שבפסקה (1)(ג) עד (ו) פעם נוספת, שבעה ימים לפני הפנייה לתאגיד הבנקאי, לכל המוקדם;

(5) היועץ המשפטי של הרשות אישר כי קיבל מהממונה על הגבייה ברשות מסמכים המעידים על התקיימות התנאים שבפסקאות (1) עד (4).

(ב) לשם בדיקת התקיימות התנאים שסעיף קטן (א)(1)(ג) עד (ה), יעיין הממונה על הגבייה במרשם הארצי כמשמעותו בסעיף 73ד.

(ג) שר המשפטים רשאי לקבוע הוראות לעניין הדרך שבה תתבצע הפנייה לגביית חוב, בידי רשות, לפי הוראות סימן זה.

125ד. פרסום ומשלוח הודעה על כוונה לבצע פנייה לגביית חוב

[תיקון התשע"ח (מס' 2)]

(א) רשות המבקשת לפנות לתאגיד בנקאי לשם גביית חוב לפי הוראות סעיף 125 ג, תנקוט את כל הפעולות שלהלן, לאחר שבדקה את התקיימות התנאים לפנייה לגביית חוב שבסעיף 125 ג(א)(1)(א) עד (ו):

(1) תפרסם על חשבונה הודעה על כך בדרך שקבע שר המשפטים בתקנות;

(2) תשלח הודעה לפי פסקה (1) בדואר רשום לנושים הידועים לה;

(3) תשלח הודעה לפי פסקה (1) בדואר רשום לבן זוגו ולילדיו של המוריש, ואם ניתן צו ירושה או צו קיום צוואה - ליורשים.

(ב) בהודעה לפי סעיף קטן (א) תפרט הרשות את כל אלה:

(1) פרטי זהותו של המוריש כפי שקבע שר המשפטים בתקנות;

(2) הודעה על הכוונה לממש חוב לפי סימן זה לגבי כספי העיזבון המעוקלים בחשבון שמתנהל על שם המוריש אצל התאגיד הבנקאי, והכול כפי שקבע שר המשפטים בתקנות;

(3) זכותו של יורש או נושה של החייב להגיש לממונה על הגבייה ברשות התנגדות לבקשה לפי סעיף 125 ה והמועד להגשת ההתנגדות;

(4) פרטי הרשות כפי שקבע שר המשפטים בתקנות.

125ה. התנגדות לגביית חוב חלוט מכספי העיזבון

[תיקון התשע"ח (מס' 2)]

(א) יורש או נושה רשאי להגיש לממונה על הגבייה ברשות שפרסמה או שלחה הודעה לפי סעיף 125 ד התנגדות לגביית חוב חלוט מכספי העיזבון לפי הוראות סימן זה, בדרך שקבע שר המשפטים בתקנות, בתוך 45 ימים מיום הפרסום או מסירת ההודעה כאמור בסעיף 125 ד, לפי העניין (בסעיף זה - התנגדות).

(ב) יורש לא יגיש התנגדות אלא אם כן הגיש לבית משפט או לרשם לענייני ירושה בקשה לפי חוק זה לצו ירושה, לצו קיום צוואה או לצו למינוי מנהל עיזבון.

(ג) נושה לא יגיש התנגדות אלא אם כן הגיש ללשכת ההוצאה לפועל בקשה לביצוע פסק דין נגד החייב או שהגיש לבית

משפט או לרשם לענייני ירושה בקשה לצו למינוי מנהל עיזבון לעיזבון החייב לפי חוק זה.

(ד) הוגשה התנגדות, יפסיק הממונה על הגבייה את ההליך החלופי לסילוק חוב חלוט מכספי העיזבון.

(ה) על אף האמור בסעיף קטן (ב), הוגשה התנגדות על ידי יורש כאמור באותו סעיף קטן וחלפו שישה חודשים מיום שניתן צו הירושה או צו קיום הצוואה והיורש לא פעל לפי סעיף 123 להזמין את נושי המוריש, רשאית הרשות לפנות לתאגיד הבנקאי בבקשה לגביית חוב אם מתקיימים שאר התנאים שבסעיף 125 ג(א).

(ו) הוראות סעיף זה לא יחולו על רשות שסך כל החובות החלוטים של המוריש כלפיה אינו עולה על הסכום המרבי כאמור בסעיף 125 ג(א)(1)(ב).

125. הפסקת הליך חלופי לסילוק חוב חלוט מכספי עיזבון

[תיקון התשע"ח (מס' 2)]

פרסמה רשות הודעה לפי הוראות סעיף 125 ד, ומצא הממונה על הגבייה בהתאם למידע שנמסר לו כי חדל להתקיים תנאי מהתנאים לפנייה לגביית חוב כאמור בסעיף 125 ג(א)(1)(ב) עד (ו) או (2), יחולו הוראות אלה:

(1) אם הממונה על הגבייה טרם פנה לתאגיד הבנקאי לשם גביית החוב - יפסיק הממונה את ההליך החלופי לסילוק חוב חלוט מכספי העיזבון;

(2) אם הממונה על הגבייה פנה לתאגיד הבנקאי לשם גביית החוב - יודיע הממונה לתאגיד הבנקאי על ביטול הפנייה;

(3) קיבל תאגיד בנקאי הודעה על ביטול הפנייה כאמור בפסקה (2), לא יעביר לרשות כספים בהתאם לפנייה.

125. פניות נוספות לגביית חוב

[תיקון התשע"ח (מס' 2)]

קיבל תאגיד בנקאי שתי פניות לגביית חוב או יותר, לגבי אותו מוריש, יחולו הוראות אלה:

(1) סך כל החובות שישולק לפי הוראות סימן זה לא יעלה על 60,000 שקלים חדשים;

(2) עלה סך כל החובות שהתאגיד קיבל פניות לגבייתם לפי הוראות סימן זה על 60,000 שקלים חדשים או

על יתרת הסכום בחשבון הבנק, לפי הנמוך, יסולקו החובות לפי הוראות סעיף 125 ב על פי יחס סכומיהם;

(3) קיבל תאגיד בנקאי, לאחר שהעביר כספים בהתאם לפנייה לגביית חוב אחת או יותר (בפסקה זו - פניות

קודמות), פנייה נוספת לגביית חוב (בפסקה זו - פנייה חדשה), וחלות, בעקבות הפנייה החדשה, הוראות

פסקה (2), יעביר התאגיד הבנקאי לרשות, בהתאם לפנייה החדשה, סכום שלא יעלה על הפרש שבין

60,000 שקלים חדשים או יתרת הסכום בחשבון הבנק, לפי הנמוך, ובין סך הסכומים שהעביר התאגיד

הבנקאי בהתאם לפניות הקודמות.

125. השבה

[תיקונים: התשע"ח (מס' 2), התשפ"ד (מס' 2)]

סולק לרשות חוב חלוט לפי הוראות סימן זה, ומצא בית המשפט, לבקשת נושה, יורש או מנהל העיזבון, כי על הרשות להשיב את הכספים שקיבלה בהתאם לפנייה לגביית חוב, כולם או חלקם, לרבות בשל סדר העדיפויות בסילוק חובות העיזבון כאמור בסעיף 104, תשיב הרשות את הכספים שקיבלה, כולם או חלקם, למי שיורה בית המשפט וכפי שיורה, בתוספת ריבית שקלית כהגדרתה בחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961, מיום קבלת הכספים כאמור עד יום ההשבה ויחולו הוראות החוק האמור לענין ריבית זו, בשינויים המחויבים.

[תיקון התשע"ח (מס' 2)]

התאגיד הבנקאי לא יישא באחריות אזרחית אם פעל בהתאם להוראות סימן זה.

125. תחולת הוראות מפקודת המסים (גבייה)

[תיקון התשע"ח (מס' 2)]

ההוראות לפי סעיף 7 לפקודת המסים (גבייה) לעניין צו עיקול או צו מסירה, ובכלל זה ההוראות לעניין מתן צו כאמור והחובה למסור מעוקל בהתאם לצו, יחולו, בשינויים המחויבים, לעניין פנייה לגביית חוב בידי הממונה על הגבייה והעברת כספי עיזבון לרשות בידי התאגיד הבנקאי לפי פנייה כאמור, בהתאם להוראות סימן זה.

125 יא. שינוי הסכום המרבי

[תיקון התשע"ח (מס' 2)]

שר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, רשאי לשנות, בצו, את הסכום המרבי.

125 יב. שמירת דינים

סימן ו': אחריות היורשים לחובות העזבון

[תיקון התשע"ח (מס' 2)]

אין בהוראות סימן זה כדי לגרוע מהוראות פקודת פשיטת הרגל.

סימן ו': אחריות היורשים לחובות העזבון

126. אחריות בנכסי העזבון

עד לחלוקת העזבון אין היורשים אחראים לחובות העזבון אלא בנכסי העזבון.

127. אחריות כדי מה שקיבל

(א) חולק העזבון אחרי שהוזמנו הנושים לפי סעיף 99 או לפי סעיף 123 ואחרי שסולקו החובות שהיו ידועים בזמן החלוקה, אין יורש אחראי לחובות שלא סולקו אלא אם הוכח שידע עליהם בזמן החלוקה ועד כדי שוויו של מה שקיבל מן העזבון.
(ב) פרטת החלוקה לפי סעיף 118 או לפי סעיף 125 תהיה ראייה לכאורה למה שכל יורש קיבל מן העזבון, ואם היתה כלולה בה שומה - גם לשוויו.

128. אחריות כדי כל העזבון

(א) חולק העזבון בלי שהוזמנו הנושים ובלי שסולקו החובות שהיו ידועים בזמן החלוקה, אחראי כל יורש לחובות שלא סולקו כדי שוויו של כל העזבון בזמן החלוקה; אולם אם הוכיח שלא ידע על חוב פלוני בזמן החלוקה, יהיה אחראי לו רק כדי שוויו של מה שקיבל מן העזבון.
(ב) הוכחת שוויו של העזבון או של מה שיוורש קיבל מן העזבון - על היורש.

129. אחריות במקרים מיוחדים

על אף האמור בסעיפים 127 ו-128 -

(1) יורש שהעלים מנכסי העזבון ומנע בכך סילוקם של חובות, אחראי לכל החובות שלא סולקו כדי שוויו של

כל העזבון בזמן החלוקה;

(2) יורש שהעלים קיומו של חוב או הכשיל בדרך אחרת את סילוקו, אחראי לאותו חוב כדי שוויו של כל העזבון בזמן החלוקה.

130. דין העברה ושעבוד של חלק בעזבון

(א) יורש שהעביר או ששיעבד את חלקו בעזבון שטרם חולק, כאמור בסעיף 7, אין הדבר פוגע באחריותו לחובות העזבון.
(ב) מקבל ההעברה אחראי, כערב לאותו יורש, לחובות העזבון שלא סולקו לפני חלוקתו כדי שוויו של מה שקיבל מן העזבון, ומקבל השעבוד - כדי מה שקיבל תוך מימוש השעבוד.

131. אחריות של הזוכה במנה

(א) הזוכה במנה אינו אחראי, על אף האמור בסעיפים 127 עד 130, לחובות העזבון שלא סולקו לפני חלוקתו, אלא כדי שוויו של מה שקיבל מן העזבון, ונושה אינו רשאי לגבות ממנו כל עוד הוא יכול לגבות מיורש שאינו זוכה במנה.
(ב) הזוכה במנה אינו אחראי למנותיהם של זוכים אחרים.

132. אחריות לחוב כולו או לחלק ממנו

(א) נושה שירש אחראי לחובו לפי הוראות סימן זה, רשאי לתבוע ממנו את מלוא תביעתו במידה שאינה עולה על היקף אחריותו של היורש, ובלבד שהודיע על תביעתו תוך התקופה שנקבעה בהזמנה לפי סעיף 99 או סעיף 123, אם היתה הזמנה כזאת.
(ב) נושה שלא הודיע על תביעתו תוך התקופה שנקבעה בהזמנה לפי סעיף 99 או סעיף 123, ואין לו הצדקה לאי-הודעתו, אינו רשאי לתבוע מיורש אלא חלק יחסי מתביעתו כיחס חלקו של אותו יורש בעזבון כולו, ותוך שנתיים מתום אותה תקופה.

133. פטור מאחריות

מי שאחראי לחובות העזבון לפי הוראות סימן זה, רשאי בית-המשפט לפטרו מאחריותו, כולה או מקצתה, אם נהג לגבי חובות העזבון בתום-לב ומה שקיבל מהעזבון הוא מועט או שיש סיבה מיוחדת אחרת המצדיקה פטור זה.

134. חלוקת נטל החובות בין היורשים לבין עצמם

(א) היורשים בינם לבין עצמם נושאים בחובות העזבון לפי יחס חלקיהם בעזבון, זולת אם הורה המוריש בצוואתו על חלוקה אחרת של נטל החובות, ובלבד שלא ישא יורש בחובות העזבון בסכום העולה על אחריותו לנושים.
(ב) יורש שסילק לנושה יותר מכפי שמוטל עליו בינו לבין היורשים האחרים רשאי לדרוש מן האחרים החזרת היתרה במידה שסילקו פחות מכפי שמוטל עליהם.

פרק שביעי: משפט בין-לאומי פרטי

135. הגדרה

(תיקון התשע"ו)

בפרק זה "מושב של אדם" - המקום בו נמצא מרכז-חייו; קטין, פסול-דין ואדם שמונה לו אפוטרופוס, חזקה עליו שמושבו הוא במקום-מושבו של נציגו כמשמעותו בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962, כל עוד לא הוכח שמרכז-חייו נמצא במקום אחר.

136. סמכות בתי-המשפט הישראליים

בית-משפט בישראל מוסמך לדון בירושתו של כל אדם שמושבו ביום-מותו היה בישראל או שהניח נכסים בישראל.

137. ברירת הדין

על הירושה יחול דין מושבו של המוריש בשעת מותו, חוץ מן האמור בסעיפים 138 עד 140.

138. דין נכסים מסויימים

נכסים העוברים בירושה לפי דין מקום-הימצאם בלבד, יחול על ירושתם אותו דין.

139. כשרות לצוות

על הכשרות לצוות יחול דין מושבו של המצווה בשעת עשיית הצוואה.

140. צורת הצוואה

(תיקון התשל"ו)

(א) צוואה כשרה מבחינת צורתה אם היא כשרה לפי הדין הישראלי, לפי דין מקום עשייתה, לפי דין מקום מושבו או מקום מגוריו הרגיל או לפי דין אזרחותו של המצווה בשעת עשייתה או בשעת מותו, ובמידה שהצוואה נוגעת למקרקעין - גם לפי דין מקום הימצאם.

(ב) לענין החלתו של דין זר לפי סעיף זה יראו את הכשרות הדרושה למצווה או לעדי הצוואה כענין שבצורה.

141. מיון מונחים

לענין קביעת הסמכות והדין לפי הסעיפים 136 עד 140 תהיה לכל מונח המשמעות שיש לו בדין הישראלי.

142. דין-חוץ המפנה אל דין אחר

על אף האמור בחוק זה, כשחל הדין של מדינה פלונית ואותו דין מפנה אל דין-חוץ, אין נזקקים להפנייה, אלא יחול הדין הפנימי של אותה מדינה; אולם כשהדין של אותה מדינה מפנה אל הדין הישראלי, נזקקים להפנייה ויחול הדין הפנימי הישראלי.

143. דין-חוץ שאין נזקקים לו

(תיקון התשל"ח)

על אף האמור בחוק זה, כשחל דין-חוץ, אין נזקקים לו במידה שהוא מפנה מטעמי גזע, דת, מין או לאום או סותר תקנת הציבור בישראל.

144. סייג לתחולת דין-חוץ

על אף האמור בחוק זה, דין-חוץ המקנה זכויות-ירושה על פי דין למי שאיננו קרוב למוריש קרבת-דם או קרבה של נישואין, חיתון או אימוץ, אין נזקקים לו אלא במידה שאותו דין-חוץ מכיר בזכויות-ירושה כאמור המוקנות בדין הישראלי.

פרק שמיני: הוראות שונות

145. דין יורש יחיד

לא היה למוריש אלא יורש אחד, יהיו הוראות חוק זה בענין חלק בעזבון חלות על העזבון כולו, והוראות חוק זה בענין חלוקת העזבון - על מיזוגם של נכסי העזבון עם נכסי היורש היחיד.

146. ירושה במקרים מסויימים

אדם שבמותו היה נשוי ליותר מאשה אחת, מה שמגיע לבן-זוג בירושה על פי דין יחולק בין אלמנותיו בשווה.

147. דין תשלומים על פי ביטוח וכו'

סכומים שיש לשלם עקב מותו של אדם על פי חוזה-ביטוח, על פי חברות בקופת-קיצבה או בקופת-תגמולים או על פי עילה דומה, אינם בכלל העזבון, זולת אם הותנה שהם מגיעים לעזבון.

148. שמירת דיני משפחה

חוק זה אינו בא לפגוע ביחסי-ממון בין איש לאשתו או בזכויות הנבעות מקשר האישות; אולם על זכויות ירושה ועל זכויות למזונות מן העזבון לא יחול אלא חוק זה.

149. ביטול "מירי"

לענין ירושה בטלים הדינים המיוחדים הנוגעים למקרקעין מסוג "מירי".

150. עצמאות החוק

בעניני ירושה לא יחול סימן 46 לדבר המלך במועצתו לארץ-ישראל, 1922-1947.

151. בית המשפט המוסמך

(תיקון התשנ"ח)

בית-המשפט המוסמך לפי חוק זה הוא בית-המשפט לעניני משפחה.

151א. ערעור על החלטת רשם לעניני ירושה

(תיקון התשנ"ח)

הרואה עצמו נפגע מהחלטת רשם לעניני ירושה רשאי לערער עליה לפני בית המשפט המוסמך לפי סעיף 151, שידון בערעור בשופט אחד.

152.

(בוטל).

153. הצדדים לדין

בכל ענין המסור לפי חוק זה לבית-המשפט, רשאי לפנות אליו כל מי שמעוניין בדבר; כן רשאי היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו, אם הוא סבור שיש בדבר ענין לציבור, לפתוח בכל הליך משפטי לפי חוק זה, לרבות ערעור, ולהתייצב ולטעון בכל הליך כזה.

154. אפוטרופסות לעניני ירושה

יורש או זכאי למזונות מן העזבון שלדעת בית-המשפט נבצר ממנו לשמור בעצמו או על ידי נציגו על זכויותיו בעזבון, רשאי בית-המשפט, לפי בקשת מעוניין בדבר או מיזמת עצמו, למנות לו אפוטרופוס לשמירת זכויותיו בעזבון.

155. שיפוט בתי-דין דתיים

(תיקונים: התשמ"א, התשנ"ח)

(א) על אף האמור בסעיפים 66(א) ו-151 מוסמך בית-הדין הדתי שהיה לו שיפוט בעניני המעמד האישי של המוריש, לתת צו-ירווה וצו-קיום-צוואה ולקבוע זכויות למזונות מן העזבון, אם כל הצדדים הנוגעים בדבר לפי חוק זה הביעו בכתב הסכמתם

לכך.

(א1) נתן בית הדין צו ירושה או צו קיום צוואה לפי סעיף זה, יועבר העתק הצו לרשם לעניני ירושה לשם רישום לפי סעיף 73ד.

(ב) היה בין הצדדים הנוגעים בדבר לפי חוק זה קטין, פסול דין או נעדר שאין לו אפוטרופוס, רשאי בית הדין הדתי למנות לו אפוטרופוס לענין מתן הסכמה לשיפוט בית הדין הדתי ולענין ייצוגו לפניו.

(ג) בענין שהובא בפני בית-דין דתי בהתאם לסעיף-קטן (א) מוסמך בית-הדין הדתי, על אף האמור בסעיף 148, לנהוג לפי הדין הדתי הנהוג בו, ובלבד שאם היה בין הצדדים קטין או מי שהוכרז פסול-דין, לא יהיו זכויות-הירושה שלו, אם על פי דין ואם על פי צוואה, וזכויותיו למזונות מן העזבון פחותות ממה שהיו לפי חוק זה.

(ד) בענין שהובא לפני בית דין דתי בהתאם לסעיף קטן (א), מוסמך בית הדין הדתי גם למנות מנהל עזבון ולחלק נכסי העזבון, ויחולו סימנים א' עד ה' לפרק הששי, למעט סעיפים 105 ו-106, ובכל מקום בסימנים אלה שמדובר בבית המשפט יראו כאילו מדובר בבית דין דתי.

(ה) סעיף-קטן (א) אינו בא לפגוע בסעיף 4 לחוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953.

(ו) בסעיף זה "בית-דין דתי" - בית-דין רבני, בית-דין שרעי, בית-דין של עדה נוצרית ובית-דין דרוזי.

156. ביטולים

(א) בטלים -

(1) סעיפים 877 עד 880, 1570, 1571, 1594 פסוק שני, 1595 עד 1605 למגלה;

(2) פקודת הירושה;

(3) סעיף 4 לחוק שיווי זכויות האשה, התשי"א-1951.

(ב) בדבר המלך במועצתו לארץ-ישראל, 1922-1947 -

(1) בסימן 51(1) יימחק "ירושות, צוואות ועזבונות";

(2) בסימן 54(1) יימחק "וקיום צוואות".

157. הוראות מעבר

מי שמת לפני תחילתו של חוק זה, יחול על ירושתו הדין שעמד בתקפו ערב תחילתו של חוק זה.

158. דין צוואות קודמות

(א) צוואה שנעשתה לפני תחילתו של חוק זה והמצווה מת אחרי תחילתו -

(1) כשרה, מבחינת צורתה ומבחינת תכנה, אם היתה כשרה ערב תחילתו של חוק זה או לפי הוראות חוק

זה;

(2) אין לפסלה בשל דבר שאיננו עילה לביטול צוואה לפי חוק זה.

(ב) מי שעשה צוואה לפני תחילתו של חוק זה רשאי לבטלה, אחרי תחילתו, לפי הוראות חוק זה.

159. הליכים תלויים

הליכים בעניני ירושה שהתחילו לפני תחילתו של חוק זה, יימשכו כאילו לא היה חוק זה בתקפו.

160. ביצוע ותקנות ושינוי התוספת הראשונה והתוספת השנייה

[תיקונים: התשנ"ח, התשע"ח (מס' 2), התשפ"ג]

(א) שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו, וכן בענינים אלה:

(1) עשיית צוואה בפני רשות בחוץ-לארץ והפקדת צוואה בחוץ-לארץ;

- (2) רישום מרכזי של צוואות שנעשו בפני רשות ושל צוואות שהופקדו;
- (3) מתן הודעה אישית למעוניינים נוסף על הודעה ברבים; מתן הודעה אישית או הודעה ברבים במקרים נוספים על אלה המפורטים בחוק זה; הודעות ברבים, ובכלל זה צורתן של הודעות ברבים ודרכי פרסומן, לרבות מועדי פרסומן, בארץ ובחוץ לארץ;
- (4) חשבונות שעל מנהלי-עזבון לנהלם;
- (5) סדרי הדין;
- (6) מועדים שבסדרי דין, לרבות מועדים לענין בקשה שהוגשה לבית דין דתי;
- (7) אגרות, שכר והוצאות.

(ב) תקנות לפי פסקאות (6) ו-(7) של סעיף קטן (א) טעונות אישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת.

(ג) שר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, רשאי, בצו, לשנות את התוספת הראשונה; הוראות סימן ה' 1 בפרק השישי יחולו על רשויות המנויות בתוספת הראשונה שלוש שנים מיום שנקבעו בחוק זה או לפיו, בתוספת הראשונה, ושר המשפטים רשאי להאריך בדרך האמורה את התקופה, לענין רשות מסוימת, לתקופה אחת נוספת של שלוש שנים.

(ד) שר המשפטים רשאי, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, לשנות בצו את התוספת השנייה.

161. תחילה

תחילתו של חוק זה, תשעה חדשים מיום פרסומו ברשומות.

תוספת ראשונה

(ההגדרה "רשות" שבסעיף 125 א)

- (1) רשות המסים בישראל;
- (2) המוסד לביטוח לאומי;
- (3) רשות מקומית.

תוספת שנייה

(סעיף 87(א))

מקרים שבהם חלה חובת דיווח של מנהל עיזבון לאפוטרופוס הכללי

- (1) היה בין היורשים אחד מאלה:
(א) נעדר;
- (ב) מי שאינו יכול דרך קבע או דרך ארעי לדאוג לענייניו, כולם או חלקם, ובלבד שאין גורם המוסמך על פי דין לדאוג לענייניו;
- (ג) קטין שיש לו אפוטרופוס שאינו אחד מהוריו;
- (2) הייתה בצוואה הוראה על הקמת הקדש ציבורי או המייעדת את נכסי העיזבון, כולם או חלקם, לקידום עניין ציבורי, כאמור בסעיף 26 לחוק הנאמנות, התשל"ט-1979, והכול כל עוד לא נרשם ההקדש הציבורי ולא מונה לו נאמן כאמור באותו חוק;
- (3) חלפו שישה חודשים מיום מינוי מנהל עיזבון, טרם ניתן צו ירושה או צו קיום צוואה, ולא הוגשה התנגדות לבקשה לצו ירושה או צו קיום;
- (4) מצא בית המשפט, לבקשת האפוטרופוס הכללי או מי מטעמו, כי הגשת המסמכים לאפוטרופוס הכללי נדרשת לשם הגנה על זכותו של יורש בהליך.

לוי אשכול

דב יוסף

ראש הממשלה

שר המשפטים

שניאור זלמן שזר

נשיא המדינה

[1]. [ס"ח 446](#), התשכ"ה, עמ' 63.

תיקונים: [ס"ח 573](#), התשכ"ט (27.7.1969), עמ' 249;

[ס"ח 712](#), התשל"ג (3.8.1973), עמ' 269;

[ס"ח 796](#), התשל"ו (12.2.1976), עמ' 98;

[ס"ח 806](#), התשל"ו (9.4.1976), עמ' 155 [התשל"ו (מס' 2)];

[ס"ח 813](#), התשל"ו (11.6.1976), עמ' 196 [התשל"ו (מס' 3)];

[ס"ח 1000](#), התשמ"א (28.1.1981), עמ' 82;

[ס"ח 1140](#), התשמ"ה (3.4.1985), עמ' 80;

[ס"ח 1537](#), התשנ"ה (7.8.1995), עמ' 398;

[ס"ח 1670](#), התשנ"ח (30.6.1998), עמ' 240 ו-244 (ת"ט בס"ח 1693, התשנ"ט, עמ' 27);

[ס"ח 1930](#), התשס"ד (11.3.2004), עמ' 313;

[ס"ח 2017](#), התשס"ה (1.8.2005), עמ' 714 (ת"ט בס"ח 2038, התשס"ו, עמ' 55);

[ס"ח 2370](#), התשע"ב (23.7.2012), עמ' 523. [הצ"ח - כנסת 459](#), התשע"ב, עמ' 164;

[ס"ח 2550](#), התשע"ו (11.4.2016), עמ' 832. [הצ"ח - ממשלה 890](#), התשע"ה, עמ' 2;

[ס"ח 2596](#), התשע"ז (10.1.2017), עמ' 330. [הצ"ח - כנסת 665](#), התשע"ז, עמ' 12;

[ס"ח 2696](#), התשע"ח (28.2.2018), עמ' 212. [הצ"ח - ממשלה 1192](#), התשע"ח, עמ' 296;

[ס"ח 2740](#), התשע"ח (25.7.2018), עמ' 866 [התשע"ח (מס' 2)]. [הצ"ח - ממשלה 1045](#), התשע"ו, עמ'

;1036

[ס"ח 3046](#), התשפ"ג (6.6.2023), עמ' 195. [הצ"ח - ממשלה 1612](#), התשפ"ג, עמ' 354;

[ס"ח 3102](#), התשפ"ד (7.11.2023), עמ' 56. [הצ"ח - ממשלה 1667](#), התשפ"ד, עמ' 68;

[ס"ח 3117](#), התשפ"ד (19.11.2023), עמ' 155 [התשפ"ד (מס' 2)]. [הצ"ח - ממשלה 1542](#), התשפ"ב, עמ'

;888

[ס"ח 3243](#), התשפ"ד (7.7.2024), עמ' 1062 [התשפ"ד (מס' 3)]. [הצ"ח - כנסת 1013](#), התשפ"ד, עמ' 137.

[2]. סעיף 8א לחוק הוסף בתיקון התשס"ה ונקבע כי הוראותיו לא יפגעו בתוקפן של צוואות שנעשו "לפניו" (החוק פורסם ביום

(1.8.05).

[3] תיקון התשל"ו (ביטול זכות ההורים לששית מן העזבון) יחול גם על ירושתו של מי שמת לפני תחילתו, ובלבד שביום תחילת התיקון (12.2.1976) לא ניתן עדיין צו ירושה המצהיר על זכויות יורשיו (סעיף 2 לתיקון).

//